

K
R
Ö
N
I
K
A

BERG 2018

Bergs krönika 2018

74:e årgången

Årets krönika blir i någon mening ett collage. Bergs distrikt, som socknen numera kallas, bär på minnen som genom krönikan har sin förmedlare.

Några artiklar behandlar Elin Wägners roll för hembygdsföreningen. Inte nog med att hon i sann bygdeanda medverkade till dess grundande, hon arbetade också aktivt för tillkomsten av Bergs krönika.

2018 firar nationen minnet av riksdagens principbeslut om allmän rösträtt i december 1918. Därigenom nådde Elin Wägners och alla kvinnors målet att införa lika rösträtt för kvinnor och män. Hon hade säkert uppskattat att hennes Bergs krönika fortsätter med sitt uppdrag att vara ett ständigt återkommande dokument över skeenden i bygden.

Redaktionen riktar ett varmt tack till alla medverkande författare och fotografer.

Berg i april 2019

Redaktionskommittén:

Marie Fogelström

Karl Johan Krantz

Torsten Persson

Omslagsbild: Ensam utter på kvarndammen i februari 2018.

På baksidan: Grinden till Bergs kyrka. Maria Ahl Zanier i sin ateljé i Berg. Verk av Sven Ljungberg från sommarens utställning i Lilla Björka. Från utställning i Galleri Söreskog.

Verksamhetsberättelse 2018

Bergs hembygdsförening sammanfattar föreningens verksamhet under 2018.

År 1943 var startår för Bergs hembygdsförening. Föreningen har under året fyllt 75 år. Ett av de första besluten var att årligen ge ut en krönika. Föreningen kan med stolthet se att man lyckats med att varje år publicera en krönika. Årets krönika har alltså nummer 74. Olika redaktionskommittéer har under årens lopp lagt ner mycket arbete och åstadkommit en ovärderlig dokumentation över vår hembygd.

Verksamhet

Vår

Mycket av verksamheten följde gamla hjulspår. Vi "öppnade upp" hembygdsgården i slutet av mars månad, firade sista april tillsammans med Lädja badplatsförening och sockenrådet. Albakören medverkade traditionsenligt och Stephanie Tiedt välkomnade våren på ett personligt sätt. Årsmötet hölls i år den 25 mars. Niclas Stangenberg som innehar Stangenbergs Byggnadsvård, var inbjuden för att berätta om ett projekt som han haft tillsammans med Lars Nilsson, Växjö Byggnadsvård. Projektet har bestått i att tillverka och återuppföra en timrad kvarnbyggnad åt Gnosjö Industrimuseum.

Det som inte följer gamla hjulspår är de underhållsarbeten som föreningen varje år genomför. I år arbetade några medlemmar med att under en vecka i maj göra taken rena från mossor. Nu är taken som "nya".

Sommar

Traktens stora begivenhet, Bergveckan, innebar ett stort besöksantal väffelsugna gäster. Den första helgen var smått kaotisk för de som bemanade serveringen. Sedan kunde vi skönja lite lugnare dagar pga. högttryck och fotbolls VM. "Vår kväll", onsdagskvällen, som också av tradition är musikkväll gästades i år av våra lokala underhållare Sara och Mats Ericson. De gjorde fantastisk fin musik och sång till allas stora behållning. Ett 100-tal besökare kom denna fina sommarkväll.

Ett troget gäng redo för slåtter. Vid slåttergillet berättade också Jonatan Persson om hur man hamlar träd. Jonatan ses till höger tillsammans med hembygdsföreningens ordförande Bengt Göransson.

Det stora "Tabelrasen" eller "Kakkalaset" som infaller torsdagen på Bergveckan blev också mycket välbesökt. Traktens alla duktiga bagerskor/bagare gör denna aktivitet möjlig att genomföra. Vi vill verkligen rikta ett stort och varmt tack för alla goda kakor som bakas och levereras till oss. Det är imponerande fat som dukas upp på vår kakbuffé.

Efter några lite lugnare veckor var det dags att genomföra slåttergillet som i år var den 20 juli. Slätterorkestern spelar, slåttergröten kokas och smörgåsarna bres samt kaffet bryggs och under tiden slås gräset med liar och räfsas ihop. I år var det inte så mycket pga av en otroligt torr sommar men det gräs som fanns var guld värt för de mular som fick det. Jonatan Persson berättade och visade oss dessutom hur man hamlar träd.

Ingrid Andersson och Bengt-Göran Andersson hjälps åt att visa en målning över det gamla Hjulatorp, där årets rotevandring hölls.

Våra berömda våfflor serverades efter Bergveckan under fyra söndagar och lockade bra med besökare från när och fjärran.

I samarbete med Växjö kommun och Lilla Björka stod vi för serveringen vid Scensommar. Hembygdsgården har även serverat "lättlunch" till Lilla Björkas studiebesök från Australien.

Friluftsgudstjänsten på Gamla kyrkogården genomfördes den 12 augusti i samarbete med Svenska kyrkan. Kyrkkaffet serverades i Hembygdsgården och evenemanget drog ett 40-tal besökare.

Sist men inte minst genomfördes en rotevandring i Hjulatorp. Ett stort tack till alla Hjulatorpabor med Bengt-Göran Andersson i spetsen som möjliggjorde genomförandet med ett gediget innehåll. Rotevandringen lockade ett rekordstort deltagande.

Styrelsen har bestått av följande ledamöter:

Bengt Göransson, ordförande.

Ingvor Lundqvist, sekreterare.

Rolf Svahn, kassör.

Övriga ledamöter: Barbro Ahl, Erik Andersson, Kennet Johansson, Sara Karlsson, Lars Nyvall, Emma Ahlander, Jonatan Persson

Suppleanter: Thorsten Thiedt och Inga-Gun Andersson

Revisorer: Ewert Ericsson (smk) Filip Karlsson

Valberedning: Marita Persson och Björn Skogström

Redaktionskommitté Bergs krönika, Marie Fogelström (smk), Karl-Johan Krantz, Torsten Persson, Kerstin Haggren (layout)

Roteombud:

Björka/Herrgården	Barbro Ahl
Ernatorp	Simon Gate
Hjulatorp	Bertil Johansson
Holma/Ramsås	Stefan Gustafsson
Sandvik/Matkull	Siv och Erik Karlsson
Lövhus	Ingvor Lundquist
Lädja	Thorsten Thiedt
Hult	Erik Andersson
Rösås	Folke Johansson

Slutord

Samarbetet med Lilla Björka blir allt betydelsefullare. Grupper som besöker Lilla Björka gör ofta också ett besök på hembygdsgården. I synnerhet när man får reda på Elin Wägners betydelse för hembygdsföreningen.

Vi försöker också att på olika sätt engagera oss i arbetet med den gamla kyrkogården. Årets insats var att renovera grindarna till kyrkogården. Nils-Allan Johansson Lädja såg till att grindarna nu fungerar. Vi räknar med att samarbetet med Svenska kyrkan kring skötseln av kyrkogården kommer att fortsätta.

Ekonomi är under kontroll, mycket tack vare medlemmarnas stora arbetsinsatser. Ett stort tack till alla de medlemmar som på olika sätt bidragit till föreningens verksamhet. Föreningen vill rikta ett speciellt tack för arbetet med att rensa taken från mossor. Några medlemmar ägnade flera dagar till detta projekt.

Det traditionella tacket för medlemmarnas medverkan, med en utflykt, utgjordes i år av ett studiebesök hos Kulturparken Småland. Per-Olof Andersson från Kulturparken berättade inspirerat om Kulturparkens omfattande arbete.

Översiktsbild över sjön Fräjen 24 juli 2018. Sjögull täcker stor del av sjöns yta.

Oönskade växter i vår närhet

av Lars Andersson

Lars Andersson verkade som kommunekolog i Växjö under decennier. Som biolog har han stor respekt för inhemsk artrikedom och utan främmande inslag. .

På senare år har det uppmärksammats att vissa arter har en tendens att sprida sig ohämmat i naturen. Det finns gott om exempel inom samtliga organismgrupper, allt från växter, mossor och lavar till djurgrupper som fåglar, däggdjur och insekter. Här nöjer vi oss med att kommentera vissa växter som förekommer mer allmänt i landskapet. Varför är det till exempel numera så lätt att plocka lupiner längs våra vägar? Vad är problemet med invasiva arter?

Sjögull blommar med en gul femtalig blomma på skaft i juli. Plantan har flera rottrådar som lätt bryts loss och sprider sig i vattensystemen.

Definitioner

Det finns två olika begrepp vi bör hålla isär när man talar om oönskade växter. Invasiva arter är sådana arter som människan avsiktligt infört från annat land och som har en tydlig tendens att sprida sig ohämmat här hos oss.

Det andra exemplet är ohävdarter eller igenväxningsarter som uppträder i massförekomst i främst odlingslandskapet. Dessa arter är inte införda utan finns här naturligt, men har hållits tillbaka genom bondens regelbundna hävd som slåtter och bete. När man slutar med den regelbundna årliga hävden utvecklas eller gynnas vissa arter mer medan andra missgynnas.

Här ges en del exempel på båda typerna av växter:

Sjögull i Fräjen

Sjön Fräjen som ligger så vackert utmed riksväg 30 strax söder om Lamnhult färgades gul under den gångna sommaren. Ni kanske inte noterat det speciellt utan trott att det är en naturligt vacker blomma som växer i sjön under sensommaren. Skönheten är dock bedräglig i ett längre perspektiv. När undertecknad läste limnologi (läran om sötvatten) i mitten av 1970-talet hade vi en fältkurs till Aneboda och besökte då ett antal

närliggande sjöar. Det ingick i kursen att ta vattenprover och lära sig de vattenväxter som fanns i sjöarna. Vid Fräjenbesöket berättades om en riktig växtraritet som hette sjögull (*Nymphoides peltata*) som växte här. Den hade förts in av limnologins fader i Sverige Einar Nauman någon gång på 1920-talet. Det var naturligtvis ingen illvilja han hade i åtanke med införandet utan ville visa upp en ny vattenväxt i en småländsk insjö. Inte ens på 1970-talet, då jag läste biologi, talades det heller om invasiva arter. Enligt min minnesbild växte den i ett antal glesa samlingar en bit ut från sjöns södra strand. Då jag jämför sjögullets utbredning idag är huvuddelen av sjön täckt. Det är bara den centrala delen som har en öppen vattenspegel utan någon vegetation.

Idag vet vi att sjögull är en starkt invasiv art med härkomst från Mellan-europa och Asien och den vill vi absolut inte ha in i våra vatten. I södra Åsnenområdet finns den över stora områden och bekämpas för stora kostnader. Fräjen tillhör Lagans avrinningsområde som en av de överst liggande källflödena och utgör en oroshärd för de nedströms liggande vattnen. Spridningen sker främst genom att delar av växten bryts av och följer med vattenrörelser nedströms. På bilden ses de många rottrådarna som lätt bryts av och sprids till nya platser.

Bildar matta som förändrar sjön

Varför ska vi då vara rädda för denna vackra vattenväxt? Sjögullets växtsätt är sådant att den bildar en tät matta av blad som helt täcker vattenytan. Detta gör att ljustillförseln till vattenmassan och botten försämras starkt och effekten blir att andra naturliga vattenväxter och djurplankton skuggas ut och dör helt enkelt. Växten utarmar de vatten där den tagit sig in, antingen med hjälp av människan eller via spontan spridning.

Arbetet med att begränsa eller utrota sjögull är både kostsamt och besvärligt. Det visar inte minst ansträngningarna i Åsnen. Vad jag känner till finns inget arbete att bekämpa växten i Fräjen så den spontana spridningen nedströms fortsätter sannolikt. Det man kan göra själv är naturligtvis att vara noga med att inte sprida växten till nya vatten. Om man plockar upp växten bör den omedelbart förstöras, bäst är att efter torkning bränna den.

Lupiner utmed våra vägar

En annan vackert blommande växt som förts in och sprider sig spontant längs våra vägar är blomsterlupin (*Lupinus polyphyllus*). Denna populära

Blomsterlupin är förrädiskt vacker och sprider sig rikligt längs vägar och sandiga marker.

och färggranna blomma infördes från Nordamerika på slutet av 1800-talet som trädgårdsväxt och är idag spridd över så gott som hela landet. Från trädgårdarna har den spridit sig till sand- och grusmarker, som längs vägkanter, järnväg och grustag. Lupin sprids främst via frön vilket gör den något lättare att begränsa. Så gå gärna ut med plastpåse och sekator och klipp av blomställningen innan den släpper sina frön efter blomningen. Effektivast är naturligtvis att ta spaden och gräva upp hela plantan och bränna den.

Lupinen utgör ett hot mot den biologiska mångfalden genom att den konkurrerar ut andra växter. Den växer i täta grupper där inget annat kan leva. Lupinen konkurrerar även om pollinering och kan därmed missgynna våra inhemska blommor. Dessutom innehåller lupiner alkaloider som kan vara giftiga för får och nötkreatur. De kan även vara allergiframkallande för människor. Så det är dags att omvärdera lupinens uppträdande och hjälpas åt att begränsa dess vidare spridning. Ett första steg kan vara att ta bort den från sin trädgård. Lycka till!

Gullris – en växt att hålla ögonen på

Kanadensiskt gullris (*Solidago canadensis*) är ännu ett exempel på en införd växt som har en tendens att sprida sig och där den växer i täta bestånd kan inget annat växa. Gullris är ett släkte som blommar med gula klasar i toppen på meterhöga stänglar. Det finns även ett naturligt inhemskt gullris (*Solidago virgaurea*) som bara blir cirka halvmetern hög och den vill vi så gärna ha kvar. Den sprider sig inte heller på detta ohämmade sätt i täta hobbar som sin utländska kusin.

Det storvuxna gullriset förökar sig både genom frön och vegetativt via rotutskott. Det kan producera mängder med frön som sprids lätt med vinden. Bestånden blir ofta mycket långlivade och sprids lätt av misstag med trädgårdsavfall och andra jordmassor. Det är jobbigt att bekämpa dessa täta bestånd av gullris, man får vara ihärdig med återkommande slätter under hela växtsäsongen under flera år. Börja med att begränsa den på egna tomten.

Ohävdarter – men inte invasiva

Detta är växter i vår naturliga flora som sprider sig på marker som tidigare haft traditionell jordbrukshävd. Det handlar om odlingslandskapets miljöer som inte länge sköts genom slätter och bete utan växer igen spontant. Här följer några exempel på sådana arter. De är inte införda

Örnbräken
sprider sig
genom jord-
stammar och
bildar täta
samlingar och
skuggar ut
lägre växter.

och inte invasiva men dess biologiska effekt på de platser de sprider blir lika förödande för de fina ängsväxterna och deras livsmiljö.

Älggräs eller älgört (*Filipendula ulmaria*)

Detta är en meterhög ört som gärna växer i fuktig skog längs diken och stränder samt på lite fuktigare ängsmark. Den breder gärna ut sig på tidigare slåttermarker och mer eller mindre fuktiga ängsmiljöer. Älggräs ingår ofta i en succession när en övergiven slåttermark med åren växer igen till skog. Det ligger nära till hands att tro att älggräset har fått sitt namn för att älgarna gillar den. Men man har upptäckt att älgar inte alls äter älggräs trots att bladen smakar både sött och gott.

Inte heller något av våra tamboskap gillar den så därför får den växa

helt i fred. Möjligen kan geten mumsa i sig älggräs, sägs det.

De gulvita blommorna och bladen innehåller salicylsyra och har enligt folkmedicinen använts som febernedsättande medel. Det är dock inte troligt att denna användning kan motverka spridningen av älggräset. Om man vill begränsa älggräs så är det återkommande slåtter som gäller. Lien är förträfflig.

Hundkex eller hundloka (*Anthriscus sylvestris*)

Detta är också en typisk ohävsart som växer sig frodig på friska ängsmarker då skötseln avtar. Så länge man tillämpar slåtter hålls hundkexen tillbaka även om den också finns spridd i den välskötta ängen. Men efter det slåttern upphört utvecklas den starkt till täta ruggar. Inte heller hundkexet äts av kreatur varför den får fritt spelrum och ta över och konkurrera ut de egentliga ängsväxterna. Bästa sättet att få bukt med hundkex är att slå den vid upprepade tillfällen under växtsäsongen.

Örnbräken (*Pteridium aquilinum*)

Denna storvuxna ormbunke har en tendens att sprida sig alltmer i såväl skog som i odlingslandskapet. Den kan vara ett mycket besvärligt ogräs inte minst i den fina slåtterängen. Örnbräken sprider sig med jordstam och är allmänt svår att bekämpa. Effektivast är att dra eller rycka upp bladen ett och ett. Eftersom roten tränger djupt ner krävs ett stadigt tag med båda händerna och genom en vridning brukar det gå bra att dra upp plantan. Det krävs ofta flera år av upprepade ryckningar för att bli av med örnbräken på oönskade platser. Inte heller örnbräken äts av våra kreatur varför den kan utvecklas fritt. Återkommande slåtter hämmar också utbredningen så det är bara att fatta lien när bladen är på väg att rulla upp sig. Örnbräken innehåller giftiga ämnen som glykosider och kan orsaka förgiftning hos hästar. Den är giftig även vid torkning så den bör inte komma med i höet in i ladan.

Slutsats

Det är bra om man är medveten om att allt inte är guld som glimmar. Mest iögonenfallande är inte alltid så positivt i miljön. Förändringar inom och mellan arter sker ständigt och är naturligt även om det oftast sker relativt långsamt. De snabba förändringarna är ofta onaturliga och de bör ses med viss skepsis. Så, var observant på nya växter som sprider sig snabbt och bekämpa på en gång.

Uttrar på kvarndammen den 21 januari 2018.

Uttern tillbaka i Berg

av Per Fogelström

Senvintern 2018 stötte Per Fogelström i Vinninge på utter vid Ingelstorps kvarn och lyckades även fånga dem på bild. Om detta möte och utterns återkomst till våra bygder berättar han här.

Smålands landskapsdjur håller åter på att etablera sig i våra vattendrag efter en lång tids frånvaro. Någon, och ibland ett par individer, befinner sig nu regelbundet inom sockengränsen. Svårsedd men lättspårad. Kanske finns ett gryt någonstans, eller så är det yngre individer som söker egna revir.

Möte med utter

Senvintern 2018 var kall och marken var snötäckt under i nästan tre månaders tid. Sjöar och vattendrag var ordentligt tillfrysta. Den första egentliga spårsnön kom den 17 januari och dagen efter kunde jag följa spår av ett, och ibland två djur, från Helgasjön, via Gunnarstorpssjön, Hjulatorps kvarn och Bergsjön, upp till Lädjasjön. Den 21 januari så gjorde jag som så ofta ett stopp vid Ingelstorps kvarn för att se om strömstaren var på plats eller om uttern lämnat någon ny spillningshög på sina favoritplatser, vid dammvallen eller på noggrant utvalda stenar nedströms vägen. Favoritplatserna upptäcktes 2016 då det hittades färskt spår vid kvarnruinen för första gången, och som jag sedan regelbundet följt upp.

Som vanligt parkerade jag en bit ifrån kvarnen för att närma mig så försiktigt som möjligt för att inte skrämma strömstaren. I tankarna fanns även en dröm om att någon gång få en skymt av de uttrar som jag sett spår av i två års tid. Oddsens var väldigt låga för det senare. Men just idag skulle drömmen slå in.

Söndag, eftermiddag, vindstilla och fluffig snö - fullständig tystnad. Efter att konstaterat att strömstaren födosökte någon annanstans så tittade jag över dammvallen och där ute på isen låg nu två djur och åt på varsin rejäl fisk. En upplevelse jag sent ska glömma. Klockan hade passerat halv fyra så dagsljuset började avta men jag lyckades att få några bilder och njuta ett tag av mötet, innan jag drog mig tillbaks utan att störa.

Jag har inte kunnat ålders- eller könsbestämma individerna på bilderna men eftersom det var i början på parningssäsongen så kan det vara en hane och en hona. Alternativt en hona med en fjolårsunge. Under de följande vintermånaderna så fick jag uppleva tre möten till, men då med en ensam individ.

Uttern – lite bakgrund

Ett hårt jakttryck fram till mitten av förra seklet innebar att den svenska stammen var hotad och uttern fredades 1968. Uttern jagades främst för sin fina päls men även för att den ibland sågs som en konkurrent till oss människor på fisk och skaldjur. Tyvärr hjälpte inte fridlysningen då uttern liksom många andra djur drabbades hårt av miljögiften PCB. Förbud av PCB-oljor i mitten av 1970-talet ledde så småningom till att halterna minskade i miljön och de mest drabbade arterna, som i stor utsträckning levde av fisk, började repa sig. Fåglar som havsörn och sillgrisslor samt däggdjur som säl och utter fick en rimlig chans att reproducera sig. Nu-

Spår efter utter på kvarndammen i februari 2018.

Till höger spillning, väl placerad på dammvallen.

mera är trafikdöden kanske det största hotet mot utterstammen.

Uttrar från högländet

Ett mindre antal djur klarade sig kvar på småländska högländet och härifrån har en spridning skett, framförallt under de senaste decennierna. I Berg lär det funnits ett gryt på 1950 eller början på 1960-talet i kanalen mellan Vinninge och Ernatorp. Det är den senaste uppgiften om förekomst i Berg jag lyckats få fram.

Sedan fem år tillbaks har allt fler spår av utter observerats i övre delen av Mörrumsån. Självt såg jag för första gången spår i närområdet vid Lidekvarn i Tolg vintern 2013/14.

Kan vi i framtiden återigen se uttern som en konkurrent till oss? Förhoppningsvis inte, då man sett att där uttern etablerar revir så försvinner minken som har ungefär samma födoval. Så de kräftor som minken tar idag tar kanske uttern i framtiden. Minken är för övrigt det enda djur som man kan förväxla uttern med, både vad gäller utseende, spårstämplat och spillningshögar.

Att leta spår efter uttern

Nysnö och ordentligt med is är kalas för den som vill spåra djur. Uttern som är beroende av åtminstone lite öppet vatten avslöjar snabbt sin närvaro runt vakar och utmed frusna vattendrag med spårloppor och spillning. Med mycket tur eller gott om tålamod så kanske man även kan få en skymt av de normalt så svårspårade djuren då deras brunsvarta päls avtecknar sig väl mot snön.

Även när det inte är vinterväder så går det faktiskt rätt lätt att leta spår efter utter, om man har tränat öga och framförallt näsa för det. Liksom många djur använder uttern spillning för att kommunicera med artfränder. De placerar sin spillning oftast väl synligt utmed vattendrag uppe på stenar, under broar, vid dammvallar där andra uttrar på vandring har svårt att missa budskapet.

Hur vet man då att spillningen är gjord av utter? Ja, tyvärr måste man här använda näsan för att kunna skilja uttern från mink. Trots ungefär samma födoval som fisk, kräftor, grodor, fåglar mm är det en väsensskillnad på doften. Ofta beskrivs utterns spillning som en näst intill angenäm doft av viol (vi som är lite äldre minns violtabletter) eller torkat ängshö, men lukta försiktigt - för skulle det vara mink så är det en skarp illaluktande ammoniakdoft som träffar en.

Bilden visar Bergs hembygdsförenings styrelse 1944 med Flory Gate längst till vänster och Elin Wägner som tvåa från höger.

Elin och hembygdsföreningen

av Solveig Hammarbäck

Elin Wägners ansatser att rädda världen genom att förvalta jord, traditioner och människor med vördnad ledde fram till boken Väckarklocka. Hennes medverkan till att bilda Bergs hembygdsförening blev ett naturligt inslag i det arbetet. Solveig Hammarbäck, universitetsadjunkt och Elin Wägner-kännare berättar.

Elin Wägners liv i Lilla Björka i Berg präglades av ett engagerat arbete både nationellt och lokalt. Av hennes brev framgår att hon från 1939 upplevde en rad djupa besvikelser. Först tvingade kriget henne att inse att det intensiva internationella påverkansarbete hon deltagit i för att med

hjälp av en kvinnlig opinion rädda freden inte lett till framgång. I stället startar hon det stora forskningsarbete i kvinnohistoria som skulle leda fram till Väckarklocka 1942, där hon vill väcka i första hand kvinnovärlden till medvetande om vikten av att värna om och vårda jorden och livet. Boken bemöttes med artig tystnad av både män och kvinnor, och i ett tillbakablickande brev säger hon att det var en "fullkomlig räddning för mig att, då jag inte nådde längre på den vägen, få arbeta koncentrerat på Selma Lagerlöf", vilket ledde fram till Lagerlöf-biografin 1942-43.

Utveckling "efter stadens ideal"

Väckarklocke-studierna i kvinnornas bortglömda historia hade också öppnat hennes ögon för den gamla kultur som fanns runt omkring henne och i samtal med ortsbefolkningen hade hon blivit medveten om det hot som denna kultur levde under: "Jag såg att den utveckling som enligt min uppfattning negligerade kvinnornas intressen också sög landsbygdens folk till städerna och omskapade lantbrukarens liv efter stadens och fabriksens ideal".

Det var därför naturligt att hennes namn återfinns bland de sju personer som, enligt inledningen till Bergs hembygdsförenings protokollsbok, den 5-6 april 1941 beslutade sig för att bilda en kommitté för att organisera hembygdsarbetet i Bergs socken. När hembygdsföreningen sedan bildades 1943 väljs hon in i styrelsen, och från 1946 är det hon som fram till sin död 1949 ansvarar för protokollskrivandet. Det är också hon som har utarbetat stadgarna och som inför den nybildade föreningen presenterar dess program: "naturvård, hembygdsfester där man kunde se de gamla gillesederna vid olika skördearbeten samt möjligen en hembygdsgård i framtiden".

Protokollen berättar

Jag har gått igenom hembygdsföreningens två första protokollsböcker för att där försöka få en inblick i Elin Wägners vardagsliv i Berg och hennes engagemang för den trakt där hon levde sina sista år. Till en början inriktade hon sitt intresse på att rädda ruinen av den tidigare nedrivna gamla kyrkan från att bli helt övervuxen. Samma höst som hon grubar sig för Väckarklockas mottagande tar hon enligt protokollen initiativ till att socknens gamla kyrkstigar ska kartläggas och uppreppas.

Tillsammans med Flory Gate får hon också i uppdrag att planera en

hembygdsfest i oktober 1942 med ett program bland annat bestående av "dialog med några husmödrar om hemsysslor i äldre tider".

Redan nästföljande årsmöte tar hon initiativ till att föreningen ska ge ut en årlig sockenkrönika, och den blir senare ett ständigt bekymmer för styrelsemedlemmarna både vad gäller innehåll och ekonomi. Våren 1947 har försäljningen gått särskilt dåligt och Elin Wägner som då är förenings sekreterare noterar: "Beslöts att Tage Petersson Hagtorpet skulle få 20 % i provision på varje försåld krönika samt att varje styrelsemedlem skulle åta sig att sälja 10 ex. De som så kunde skulle betala dem kontant" (23/3 -47). Här framträder alltså den då 14-årige Thage G. Peterson för första gången i ett av de offentliga sammanhang som senare skulle bli hans livsluft.

Hembygd i krigstid

Genom protokollen framträder bilden av en bygd i förändring som dock hålls samman av sina starka kulturella band. Socken är ganska vidsträckt men ändå kan protokollen berätta om att det inte var ovanligt att ett 80-tal personer samlades för föreningens olika aktiviteter. Berg befinner sig långt från kriget ute i Europa, men det gör sig påmint genom att styrelsemedlemmarna uppmanas att ta med socker- och brödkort till olika arrangemang.

Vid ett tillfälle återger protokollet en diskussion om den lämpligaste tidpunkten för att ordna en hembygdsfest: "Sönd. den 19 nov. ansågs ej vara lämplig dag, enär nattvardsgång då skall hållas. Fru Wägner föreslog, att mötet sammanslogs med årsmötet i slutet av febr. nästa år. Den 25 febr. ansågs av flera skäl lämpligast. Bl.a. blir det fullmåne då" (3/11 -44). Krigstidens mörkläggningsgöra det svårt att orientera sig mörka höst- och vinterkvällar och en hemfärd i månljus kunde betyda mycket för trygghetskänslan och viljan att ge sig hemifrån. Samtidigt ger den kortfattade noteringen associationer till Jane Austens 1800-talsvärld, där en fullmåne alltid skapar förväntningar om improviserade baler för traktens ungdomar.

Sista romanen

I maj 1944 hade Elin Wägner blivit invald i Svenska Akademien och sommaren ägnade hon åt studier inför sitt inträdestal över företrädaren Hans Larsson. Sommarens tre rotevandringar verkar hon därför inte ha deltagit i men 1945 blir ett år med mycket arbete i hembygdsförening-

gen som nu väljer henne till vice ordförande. En cykelutflykt ordnas till Svenans, och det bör ha passat Elin Wägner som nu åter tagit upp arbetet med den roman som skulle bli hennes sista, Vinden vände bladen, och som till största delen utspelas i denna trakt. Den kommer ut först i oktober 1947.

Hembygdens vårdarinna

I början av 1946 sker förändringar i styrelsen och vid ett styrelsemöte den 7 juni utses Elin Wägner till protokollförande sekreterare till nästa årsmöte, vilket i realiteten innebar att hon uppehöll sysslan ända tills hennes sista sjukdom lade hinder i vägen. Av hennes hand finns därför sammanlagt 17 protokoll som täcker tiden fram till augusti 1948.

Hur viktig hon var för hembygdsföreningens arbete framgår av att inga protokollförda sammanträden finns registrerade under hela hösten 1948, trots att föreningen nu stod mitt uppe i frågan om man skulle kunna förverkliga tanken på att skaffa en egen hembygdsgård. Först fjorton dagar efter hennes begravning samlades styrelsen igen och före förhandlingarna höll ordförande ”en med uppmärksamhet åhörd parenthesis över bortgångna författarinnan Elin Wägner”. Vi får också veta att styrelsen vid jordfästningen nedlagt ”en krans av lingonris med inslag av liljekonvalj ... vilkens band voro försedda med texten: ”Till hembygdens trogna vårdarinna, i tacksamhet, sorg och saknad” (27/1-49).

Språklig nydaning

Protokollen från Bergs hembygdsförening skrivs in i en särskild bok med hårda pärmar, och att man gärna sneglade tillbaka på vad som tidigare skrivits finns flera exempel på. Jag förvånade mig vid läsningen över att protokollen så konsekvent använde stavningen ”kommité” i alla sammanhang. Först när Elin Wägner börjar föra protokoll hittar man genomgående rättstavade ”kommitté”. Anledningen till att tidigare protokollförare höll fast vid en felaktig stavning måste ha varit att de känt sig osäkra och tittat hur tidigare fall såg ut. Redan på första sidan kunde de då som överskrift läsa ”Hembygdskommitténs berättelse ...” och det fick därefter bli mönsterbildande för stavningen. Mitt under Elin Wägners sekreterartid blev den första boken fullskriven och hon fick påbörja protokollsbok nr 2. Hos hennes efterträdare som protokollförare har jag inte hittat några exempel på felstavningar av detta ord.

Det ålderdomliga bruket av plurala verbformer är ett annat språkdrag

som skiljer Elin Wägners protokoll från hennes företrädares. 1940-talet kan betecknas som en brytningstid då till exempel tidningarna gradvis övergår till singularformer. Elin Wägner hade redan under 30-talet börjat använda de vardagligare singularformerna i sina artiklar och böcker och det fanns ingen anledning att hon skulle frånga denna princip i protokollen. Hos tidigare protokollförare är pluralformerna regel: "Sex av medlemmarna kommo tillstädes och beslöto ..." (11/4-43). De använder plurala verbformer även efter icke-personbetecknande subjekt: "De olika paragraferna av stadgeförslaget genomgingos och antogos" (19/5-43). I protokollen från femtiotalet efter Elin Wägners död kan man se hur bruket av plurala verbformer inskränks till att enbart gälla verbet "vara". Genomgående är den inledande formuleringen "Närvarande voro" med namnuppräknings. I huvudsak måste man ändå anse att den nya tidens språkbruk nu har slagit igenom i Bergs hembygdsförening.

Protokoll utan kurssiduller

En tydlig skillnad mellan Elin Wägners protokoll och hennes företrädares är graden av utförlighet. Tidigare sekreterare verkar ängsligt angelägna om att få med allt som sagts och vem som sagt vad under sammanträdet. Ängsligheten syns också i deras sätt att använda bakåtsyftande pronominella adverb så att inget missförstånd kan uppstå: "... såsom sak-kunnigt biträde därtill kalla ...", "kostnaderna härför skulle ingå ..." (25/9-42). Bruket framstår idag som lätt parodiskt som när en protokollförare redogör för hur den gamla kyrkogårdsgunden "skulle markeras medelst plantering av häck" och tillägger: "Härför skulle användas enbuske, om jorden visar sig lämplig härför" (25/9-42). Hos Elin Wägner finns inga sådana formuleringar men i protokollen efter hennes tid märker man att uttryckssätten med pronominella adverb återigen kommer till användning när någon till exempel får i uppdrag "att höra om möjligheterna och priset härför samt meddela därom" (1/7-50).

Journalistens färdigheter

Till skillnad från sina företrädare använder sig Elin Wägner inte av paragrafrubriker. I stället märker man att hon lagt sig vinn om att i första meningen av redogörande paragrafer kortfattat och effektivt presentera problemet. Det är lätt att föreställa sig hur stor tidsåtgången varit vid behandlingen av ärenden som hon i protokollet presenterar med orden "Frågan om val av inventeringskommitté utvidgades till en diskussion av

hela inventeringsproblemet” resp. ”Tanken att föreningen skulle inköpa en tomt, där så småningom en hembygdsgård kunde placeras diskuterades” (23/3-47). Här är det förstås journalisten Elin Wägners färdigheter som kommer till användning. I en tidig tidskriftsartikel visar hon att hon är mycket medveten om skillnaden mellan journalistens och författarens arbeten. Sina erfarenheter av båda dessa arbeten sammanfattar hon: ”Vem som helst skrivkunnig kan skriva vad som helst, om han får tid och utrymme på sig. Men endast den som tränat sig till att alltid, om han är i form eller icke, kunna behärska ett område, lösa en uppgift, som för en timme sedan var honom fullkomligt främmande och ge form åt det stoff han inhämtat, endast den är en tekniskt utbildad journalist”.

Få personliga tecken

Men författaren Elin Wägnér, märker man något av henne i protokollen från Bergs hembygdsgård? Om man väntar sig träffande miljöskildringar eller kluriga dialoger blir man besviken. Det journalistiska kravet på korthet och stringens håller tillbaka författaren. Då och då skymtar det ändå fram formuleringar där hon kastar av sig protokollspråkets krav på opersonligt refererande och tillåter sig friheter som hennes för- och efterträdare aldrig skulle ha dristat sig till.

Visst kan man ana hennes kritik mot sammanträdesformerna i formuleringar som ”Protokoll över styrelsesammanträdet 24/10 46 upplästes icke” (30/1-47) och ”Fästen den 10 augusti diskuterades i tre timmar” (20/7-47). I ett brev till Emilia Fogelklou daterat den 17/7 1947 framgår det att hon vid denna tidpunkt är mitt uppe i slutförandet av Vinden vände bladen: ”För min del är det så att jag håller på med att sluta av min bok. Jag pressar mig fram trots en stor trötthet (vilket till dels kanske betyder att jag inte är till freds varken med mig själv eller boken.)”. Inte kan det ha varit lätt att under sådana förhållanden engagera sig i oändliga diskussioner om föremålsinventering och brödkuponger.

Ett år senare, då Vinden vände bladen fått ett positivt mottagande är hon lite vänligare stämd mot sina styrelsekamrater och då kan journalisten Elin Wägnér – eller är det möjligen den genomsådande författaren – inte motstå lusten att uttrycka sig i en träffande formulering. Kanske ligger det kritik i avslutningen, men i så fall är den väl inlindad och framförd med gott humör: ”Sedan förhandlingarna avslutats utvecklade styrelsen en livlig aktivitet vid fru Johanssons kaffebord.” (18/6-48).

Minnen från Ernatorp

av Sven Johansson

Minnen som historisk källa är ett av forskningen förbisett fenomen. Med sina barndomsminnen och berättelser gör Sven Johansson en ansats att belysa människor och händelser i sin barndomsbygd Ernatorp.

Jag heter Sven Johansson och är född i Ernatorp 1947. Jag bodde där stadigvarande till i början av 1970- talet. Mina föräldrar hette Ernst och Majken Johansson.

Jag tänkte berätta lite om Ernatorpsbor, som jag kommer ihåg och någon till, som min far har berättat om. Mina källor finner du i slutet av min berättelse. Jag börjar min berättelse i söder och följer sedan gårdarna och i några fall torpen norr ut.

Radbyn har bevarats

Ernatorp är en by med gårdarna samlade längst en bygata med ekonomibyggnaderna på den östra sidan och bostadshusen på den vänstra sidan. Byn är troligen från järnåldern och bestod i slutet av medeltiden av sex gårdar. Enligt en häradskarta över Norrvinge 1658 låg gårdarna som i dag. Byn betraktas i dag som en av de få radbyarna i länet. Laga skiftet (1838) innebar ingen skillnad för placeringen av gårdarna. Däremot kom landskapet delvis att förändras, genom att man delade in utmarken i smala skiften. De var åtskilda av stengärdesgårdar och i stort sett efter gårdarnas läge. Varje skifte fick ett eget namn till exempel Pyrtet, Grönningen och Norraskift.

Uppe på Åsabacken bodde Ida Maria Nilsson. Hon var äldst av tre syster född 3/10 1872 och död 14/4 1958. Var och en tog de sig till Stockholm för att utbilda sig till barnmorska. Det låter djärvt, men eftersom deras mor Anna Sandell (som kom från Tingsås) var jordemor, var det kanske inte så konstigt. Jag var ganska ofta uppe hos Ida, bland annat för att sälja S:t Georgs märken. Jag tänkte inte på, att hon nog var ganska fattig, eftersom hennes pension (som infördes 1913) förmodligen var liten. Jag kommer ihåg, att det var lågt till taket och att det var fullt av

Bild tagen i Ernatorp i samband med husförhör.

blommor i fönstren. Framför huset hade hon två blomland och bakom ett trädgårdsland. På ålderns höst orkade hon inte hålla det öppet, utan då kom hon ner till far (som hon förlöst) och bad om lite mjölk, potatis och morötter. "Har man bara lite mjölk och potäter så reder man sig" brukade hon säga.

Nu gör jag ett litet undantag, för denne personen som var född i Lädja 23/4 1843 och dog 5/12 1929. Han var skräddare och hette egentligen Peter Persson. Han blev änkling 9/3 1912 och bodde senare på Söreträda väster om vägen. Leja-Petter, som han kallades, sydde min fars konfirmentionskostym. Rester av hans hus kan man se på "Skräddans", som vi i dag kallar hans bostad. Den ligger på Johnny och Gunilla Ern fjälls ägor.

TV i Södregården

Nu flyttar vi oss lite norr ut till "Sörbyn" och Ernatorp Södregård. Där bodde Henning Persson född 18/3 1896 och död 22/10 1978. Hans hustru hette Märta född Nilsson 1912 och död 11/10 1976. Hon var född i Markaryd. De lärde känna varandra, eftersom hon fick anställning på Bergs herrgård. Utmed vägen hade de en hög tät granhäck och en collier som sprang genom häcken och skällde, när man gick eller cyklade förbi.

Far berättade att Henning var en person som ungdomarna såg upp till. Han var också en flitig röst i Bergs kyrkokör. Man hade ett "AIK-tält", som var ett sexmannatält utan botten. Det fanns i vår snickarbod in på 2000-talet. Med detta tält cyklade man på SLU-ting. Det längsta, som jag vet, var till Tving i Blekinge. Märta var också mycket snäll och vänlig. Hon hade förutom trädgårdsland en stor bit av en åker till jordgubbar. Det var bara äta så mycket man orkade. De var troligen först med att ha TV i byn. I varje fall hade de före oss. På lördagskvällarna fick jag sitta i en soffa hos dem och titta på "bröderna Cartwright". Jag minns det var ganska kusligt att gå hem i mörkret, eftersom man levte sig in i handlingen.

Svart kaffe i glaspumpa

Öster om vägen bodde Harald Gustafsson född 22/7 1902 död 28/10 1978 och hans bror Helge född 20/9 1907 död 28/10 1959. Jag pratade inte så mycket med dem, kanske beroende på att de hade "danssjukan" numera kallad Huntingtons sjukdom. I sista huset i "Sörbyn" bodde Ellen Carolina Pettersson född 27/1 1879 och död 1954. Där bodde också hennes bror Erik Johan Pettersson född 11/3 1885 och död 1966. Där bodde också bitvis tre drängar. Jag var där ganska mycket, eftersom Ellen var min fars moster och Erik hans farbror. Ellen var inte så lång. När hon inte skötte djuren eller bar in vatten till tvätt eller hushållet, satt hon ofta i en korgstol med schal om ryggen och stickade strumpor. Hon hade, när det var kallt, ofta tänt en brasa i den öppna spisen. I köket fanns en stor järnspis, där det gick att plocka bort ringar i en platta. På den stod nästan alltid en av sot svart glaspumpa med ännu svartare kaffe. Erik var i sin ungdom skomakare och sedan efter sin fars död jordbrukare. Bakom en gardin i köksfönstret hade han Beda Hallbergs majblommor. Jag tror att det fanns blommor sedan 1914. När han blivit pensionär, låg han på sommaren ofta i trädgården och vilade. Han bodde på sin ålderdom på olika privata äldreboenden. En annan anledning till mina besök var att de hade många morellbärsträd. Det var särskilt ett träd som växte mitt bakom huset och hade röda stora söta bär. Det var ett klättervänligt träd och bären mognade lite senare än de svarta morellerna.

Barnen spelade teater

Fortsätter vi till norr ut kommer vi till själva radbyn och Jonsgård. Där bodde min lekkamrat Görans morfar Henrik född 1/2 1890 död 1946 och mormor Carin född 1/4 1894 död 7/9 1984. Eftersom Henrik dog

före min födelse, har jag inga minnen av honom. Jag har desto mer minnen av Carin, som bodde på övervåningen. Hon var väldigt snäll och när vi lekte uppe hos henne, fick vi ofta saft och kakor. Hon brukade titta på, när vi barn i byn spelade teater med Kellogsmasker. Dessa kunde klippa ut på baksidan av paketen. Jag tror, att vi sålde biljetter för 25 öre. När familjen flyttade till Sörskog bröts mina förbindelser med Carin.

Nästa gård var Skyttagården. Där bodde Edvard Carlsson född 17/2 1891 i Kyrketorp i Ormesberga död 1964 och Anna född 15/1 1893 på Zartorpet i Ör och död 1973. De gifte sig 19/6 1918. Edvard var inte så lång. Han hade små ganska tjocka glasögon. Jag kommer särskilt ihåg honom, när bönderna i byn slet med att köra sten för att förbättra vägen till Oxafällorna. Kvinnorna i byn byttes om att ha kaffekalas. Där drack man inte bara kaffe utan höll på med olika handarbeten. När jag var liten och inte kunde vara hemma själv, fick jag vara med. Hos Anna fick man särskilt många och goda kakor. Om man inte orkade äta upp alla orterna, fick man dem i en påse med sig hem.

Så kommer vi till Ernatorp Karlsgård. Där bodde Valfrid Andersson född 30/11 1885 och död 1952 och hans hustru Ester född Johansson 20/4 1903 i Dädersjö och inflyttad från Öjaby 5/3 1928 dagen efter hon ingått äktenskap med Valfrid. Deras yngsta dotter Birgit har i Bergs krönika 2013 skrivit om sina minnen av föräldrarna. Birgit var min lekkamrat, så jag var ganska ofta i deras hem. Jag skall försöka delge mina minnen av Ester och Valfrid. Ester var inte så lång och hade ett ganska runt ansikte. När man kom in i farstun, var det Esters mycket små gummibutiner, som man först lade märke till. När man kom in i köket, bjöd hon kakor och saft. Jag tror att hon gillade djur, eftersom hon tillbringade mycket tid i ladugården. Jag kommer (liksom Birgit) ihåg hur hon satt på en pall och mjölkade. Eftersom Valfrid dog redan 1952, fick hon ett stort ansvar för gårdens skötsel. Valfrid var ganska lång. Jag var ibland i hans snickarbod. Där var ganska fullt med sågspån från sågar och damm från svarven. Man fick vara försiktig, så man inte rörde hans egentillverkade maskiner. Hans bandsåg stod i ladugården i många år efter hans död. Där kunde man se, hur uppfinningsrik klurig han måste ha varit, när han konstruerade sågen.

“Vill du smaka lite snus?”

Vi fortsätter till nästa gård. Där bodde två generationer. Äldst var Nils-Johan Svensson (född 12/1 1860 och död 1955) och hans hustru Mina (född 30/5 1870 och död 1954). De gifte sig 23/6 1897. Mina hade

från ett tidigare äktenskap med sig Edvard Carlsson. Gemensamt hade de två döttrar Berta (född 18/ 4 1902 och död 1976) samt Sigrid (född 9/11 1906 och död 1997). Mina har jag inte så många minnen av. Hon var mest inne och lagade mat tillsammans med Berta. Berta var, som många av de andra kvinnorna i byn, duktig på att baka speciellt goda Stenkullakakor. Sigrid och Nils-Johan var riktiga utemänniskor. Jag ett särskilt minne av denne gamle man. Jag satt på min mors pall i vardagsrummet. I pallen hade hon sina sygrejer (trådrullar och synålar). Plötsligt knackar någon med sin käpp på köksdörren. In kommer Nils-Johan. Han tar fram sin silverdosa öppnar locket och säger ”pojke vill du smaka lite snus”? Ta till vänster där är det obegagnat”.

Sigrid hade håret under en blåmönstrad klut. Hon hade kor, häst, kalkoner och höns. Hönsäggen sålde hon till en affär i Berg och fick på det sättet lite extra inkomster. Jag var rädd för hennes kalkoner. De kunde nypas. I trädgården hade de många snödroppar. Jag brukade få några av henne, när vi gick och tittade i hennes trädgård. Efter Nils-Johans bortgång skötte hon allt jordbruksarbete. Hon plöjde, hässjade och vallade korna till betet till exempel till åkern bakom Ekebacken, som låg en kilometer bort. En gång ramlade hon av hölasset och slog sig ganska illa, så hon blev inlagd på sjukhuset. Jag vet inte om hennes häst Mona blivit skrämmd av någonting. Sigrid repade sig snabbt och var snart hemma igen. Även om hon var utemänniska kunde hon göra fina spetsar med hjälp av en liten spole. Konsten heter frivolitet.

Bengtsgård mitt föräldrahem

Nästa gård är Bengtsgård som är mitt föräldrahem. Där bodde min farmor och farfar. Eftersom de dog före min födelse, har jag inga egna minnen av dem.

Nästa gård heter Holmagård och den ligger ytterligare ett par hundra meter norr ut. Där bodde Gustaf född 30/6 1890 död 1976 och hans hustru Nanny född i Asa 10/5 1893 och död 1950. Av henne har jag bara ett tråkigt minne. Det var när jag satt vid fönstret i vardagsrummet och såg hur ambulansen hämtade henne. Gustaf var ganska lång och var ofta ute på åkrarna och skötte jordbruket.

Om vi fortsätter cirka en kilometer norrut, kommer vi till den senast byggda fastigheten Björktuna. Den byggdes av Gustaf Hörberg född 16/4 1904 död 3/2 1986. Han var gift med Anna född Verngren i Nöbble 21/12 1907 och död 1973. De köpte en tomt av Axel Signal (återkom-

mer till honom) när jag var liten. Jag blev mycket ledsen, eftersom tomten var "min" liljekonvaljeäng. Gustaf var en stark grovsnickare, som bland annat hjälpte oss med att lägga stora eternitsplattor på ladugårdstaket. Det visade att plattorna sprack, så vi fick byta ut dem och lägga på nya. På den tiden var det ingen som tänkte på att de var skadliga för lungorna, särskilt när man borrade i dem. Hans hustru Anna var också stor och kavat och hjälpte oss med att ta upp potatis och säd.

Oxafällorna

Lite längre norr ut på andra sidan om "Smens bäck" ligger Utgårdet, som från början var ett torp under Bergs herrgård. Där bodde Axel Signal född 7/8 1885 och död 1973 och hans hustru Anna född Lundberg 28/11 1887 och död 1962. Axel hade hand om hästarna på herrgården. Han plöjde bland annat de långa "Vinningeträorna" och han skjutsade herrskapet till olika evenemang. När jag var liten kommer, jag ihåg, hur han hjälpte oss med att plantera skog i Oxafällorna. Han gjorde det på de dagar, när han inte behövde göra dagverken. Gudrun såg till att fällorna återkom 50 år senare. Anna hjälpte oss också med att ta potatis och säd. 1955 vann Axel och Anna på tipset. Anna hade tippat raden, men Axel ändrade på en match, som han tyckte var given, innan han lämnade in kupongen. De vann cirka 25 000 kronor. Axel kunde köpa loss torpet och även en folkvagn till sin son.

På andra sidan vägen bodde Axels bror Robert Signal född 30/ 1894 och död 10/6 1968. Han var liksom sin far, smed och tillverkade allt från kyrkportar till hästskor. När jag var liten hade vi två hästar, Fix och Vega. När det var dags att sko hästarna, kom Robert cyklande med en låda på pakethållaren. I lådan hade han de verktyg som han behövde. Där fanns en träklubba, ett skärverktyg som jag inte vet namnet på, en rasp, hovtång, hästskor i olika storlekar och hästskosöm. Först la han hoven på sitt ena knä och rengjorde hoven. Sedan tog han träklubban och skärverktyget och jämnade till hoven. Därefter filade han till hoven med raspen och provade ut en lämplig hästsko. Sedan stoppade han åtta sömmar i munnen och fäste skon genom att slå sömmen genom hoven och knipsa av dem med tången på ovansidan. Det hände, att han tappade en söm i hästskiten. Då var det bara att stoppa den i munnen på nytt. Jag tror aldrig, han blev sjuk, men lite skit rensar ju magen. På auktionen efter Robert köpte far hans städ och amerikaklocka. Den hänger nu på en vägg hemma hos mej.

Levde sina liv i Ernatorp

Gemensamt för de personer, som jag har skrivit om är, tror jag, till exempel att ingen av dem hade någon bil eller körkort. Det fanns två affärer Berg, som man kunde gå eller cykla till. Det fanns Blomstrands mejeri och en kvarn i Ingelstorp. Man bytte om att köra mjölken till mejeriet. En bit in på 1900-talet kom det en KLS-bil, som var en mobil livsmedelsaffär. Det fanns också en färga, som sålde framför allt textilier. Dessutom fanns två olika drickabilar. Man kunde lägga en lapp med beställning och lite pengar i en albylask. På eftermiddagen stod öl- och läskflaskorna på mjölkbordet. Kan man göra så i dagens samhälle? Ville man åka lite längre kunde man åka och sälja djur till charkuterist Nitus Andersson i Lidnäs eller bär till Carl F. Jonasson i Lamhult. Ett par gånger om året åkte man till stan, där det fanns fler affärer och stall till hästarna. Annars var det mesta "närodlat". Man hade potatis, rotfrukter, bönor, ärtor frukt och ägg. I trädgården och i skogen fanns bär och svamp. Ofta kunde man slakta en kalv eller gris eller som i Sigrids fall en kalkon.

Tryckta källor: Bergs Flyttningslängd 1879-1894, Inflyttningslängd för Bergs församling 1860-1876, Födelsebok och Dopbok för Bergs församling 1801- 1860 och 1861-1876. Bergs Församlingsbok 1900- 1914, 1914-1927 och 1928-1945. Bergs husförhörlängd 1881-1885 och 1891-1899. Gravstenar på Bergs kyrkogård. Bergs krönika 1962, 1985, (på sidan 21 kan du se de flera personer, som jag skriver om) 1968, 2008 och 2013

Muntliga källor: Mina egna hågkomster, Samtal med min far Ernst Johansson. Jag har kollat uppgifter med Torsten Malmberg, Kent Eng och Johnny Ernfjäll.

Bergslund – ett hus och dess invånare

Marianne Enge Swartz

Alla hus har genom sina inbyggare en själ. Marianne Enge berättar med sitt journalistiska driv livfullt om Oseénska huset i Berg, vars historia hon själv varit en del av under fyrtio år.

Året var 1980 och jag bodde på Tideberg i Torpsbruk och var på väg till Botswana med min familj. Helgen innan vi skulle fara kom grannarna hem från auktionen i Tolg och sa att de funnit huset som jag sökte.

Mina önskemål var att det skulle vara gammalt, vackert, orenoverat och inte ligga 500 meter från landsvägen. För till Berg och tittade utifrån, stämde träff med mäklaren på onsdag, undertecknade köpehandlingarna på fredag och lördag morgon avreste vi mot Afrika.

I huset fanns enfas ström – det var allt i fråga om modernitet! Nästa sommar ansöktes om bygglov och vatten och avlopp kopplades till det kommunala nätet. Hela huset isolerades inifrån med hjälp av snickaren Gustav Hedenvik i Brantåsa, som satte tillbaka alla gamla paneler. Byt ut fönstren, var ett vanligt råd jag fick. Hade jag gjort det var det väl dags att byta igen nu efter nästan 40 år. Fönstren är så vackra med tunna spröjsar och det enda som behövdes var färg och kitt.

Den enda stora förändringen av huset var att den branta trappan från främre hallen ersattes av en mer gånslig sådan från bakre hallen. Utrymmet under trappan blev toalett och badrum. Jag målade och tapetserade de följande somrarna när jag var hemma. Samt läste i Bergs krönika om mannen som byggde huset.

Johannes Oséen byggde Bergslund

Det var folkskollärare Johannes Oséen (1839-1911) som – efter att ha bott 30 år i östra rummet på övre våningen i sockenstugan – då han pensionerades köpte en tomt av sin svåger, Johan Peter Johansson i Björka och lät bygga en "villa" samt planterade äpplen och päron, körsbär och bigarräer. Enligt Bergs krönika 1960 var virkesbeställningen en "mönster-

Marianne Enge Swartz som nybliven ägare till Bergslund 1980.

beskrivning” och jag har kunnat glädja mig åt att han valde kärnvirke från Asa till de spröjsade fönstren. Det är högt i tak – 266 centimeter; jag föreställer mig att Johannes på grund av sin lärarutbildning kände sig lite förmer än de andra i byn.

Johannes Oséen föddes i Linneryd och blev 1865 antagen som folkskollärare med nio månader i Berg och tre i Ormesberga. 1878 blev Berg enskilt skoldistrikt med tre stationer: Berg, Matkull och Lädja med fyra månaders kurs på varje ställe dit Oséen tog sig gående tills han gick i pension 1895. Oséen ansågs vara sträng men omutligt rättvis samt omtänksam om sina elever, enligt Magni Petersson som skrev artiklarna

om skolan och Johannes Oséen i krönikan 1955. Krönikan 1960 berättar också att Johannes Oséen hade många talanger. Han kunde till exempel vaccinera och slå åder. Han ryckte även in som organist och var mycket musikintresserad.

Kyrkboken berättar att Johannes Oséen den 28 juni 1870 gifte sig med Maria Johannesdotter (1846-1929) från Björka Norregård i Berg. Fjorton år efter vigseln föddes sonen Gunnar. Mamma Maria var då 38 och pappa Johannes 45 år.

För mig fick huset Bergslund en litterär anknytning eftersom huset figurerar i Elin Wägners roman Svalorna flyga högt (1929) om Maria, lärarinnans "sällskap och skydd" mot luffare och "elaka ungar", som fann nöje i att skrämma lärarinnan. Maria "flög över postmästarens manshöga plank" när en luffare bröt sig in i skolhuset på natten. "Som minne fick hon dragas med en livslång häлта." I romanen figurerar också en man som begav sig till Kanada och återvände efter 25 år till sin kvarlämnade trolovade Maria. Kanske inspirerades Elin Wägners av historien om kantorn och småskolläraren Carl Holmdahl, "vilken på grund av sin fattigdom blev av församlingen sänd till Amerika år 1869", enligt Bergs krönika 1955.

Postadressen Bergslund

Jag har hört berättas och Thage G Peterson skriver i Resan till Berg: "Oséen" döpte huset till Bergslund, som senare blev namnet också på poststationen". Men efterforskningar hos Postmuseum visar att postadressen Bergslund kom till 1894, alltså innan huset byggdes. Poststationen förestods då av organisten P J Blomstrand som skrev på ett treårigt avtal att göra detta utan arvode. När han sade upp detta oförmånliga avtal 1897 blev folkskollärare Johannes Oséen den nye postföreståndaren med lokal i sitt hus och med ett årligt arvode av 150 kr. 1906 övertogs tjänsten av folkskolläraren Carl Johan Alfred Johansson, som sade upp sig efter ett år men övertalades att stanna ytterligare ett år mot förhöjt arvode, 250 kr. 1908 övertog Carl Severin Persson befattningen, varvid poststationen flyttades till Sörskog. Lantbrevbäraren på linjen Lidnäs-Bergslund Ossian Johannesson tog med posten till Berg. Persson sade upp sig efter mindre än ett kvartal men blev kvar året ut. Önskemål om poststationens förflyttning till en mer central plats medförde att poststationen flyttade till sockenstugan. Hulda Andersson tillträdde som postmästare 1909 och efterträddes 1922 av Adolf Gunnar Vilhelm Oséen,

Gunnar Oséen och Göran Danielsson, kyrkvård, vid uppförandet av Fiskaregården 1925

som fick sluta sommaren 1925. Till hösten tillsattes bilförare Erik Karlsson, som enligt utsago skötte postsysslorna i ett av rummen i Bergslund, där han också hyrde bostad medan han byggde Haga 1929. Sedan 1955 sköttes postgöromålen i huvudsak av sonen Alvar.

Elin Wägner avslutar ett brev till en fransk författare 1948: "Min adress är Bergslund, Suède, ingenting annat."

Postadressen Bergslund fanns kvar till nyåret 1962.

Gunnar Oséen flyttar hem till Berg

Gunnar Oséen (1884-1959) hade precis lärt sig gå när den lilla familjen flyttade in i det nybyggda huset Bergslund. Han växte upp och gick antagligen folkskolan i Berg men fortsatte till högre studier i Växjö och Lund. I Bergs krönika 1959 berättar Erik Karlsson att Oséen under studieåren i Lund drabbades av en sjukdom som satte ner hans krafter med sviter av förlamning i vänster arm: "Själsligen miste han lusten för regelbundna studier vars följd ledde till utebliven examen". Bergbor som jag pratade med om Gunnar Oséen uttryckte sig lite mer rakt på sak: han

blev förmögen när pappan dog 1911 men kom i "dåligt sällskap". Vänner utnyttjade honom och i Lund festade han kanske mer än studerade. När pengarna tog slut flyttade han 1913 hem till Bergslund och mamma Maria. Där var han postmästare 1922-25 – men somnade ibland i tjänsten, enligt krönikan.

Berättat om Oséen

1994 intervjuade jag ett antal grannar om Gunnar Oséen. Lennart Olofsson, Björka, minns:

"I Lund kom han i dåligt sällskap och fick problem med alkoholen, han var periodare. Men han gick aldrig ut när han var berusad. Han hade 'mindre anlag för manuellt arbete'. Sysslade med fiske, han hade eka i Lädjasjön, biodling och trädgårdsskötsel. Oséen hade en taffel och trattgrammofon, många fina saker, mycket böcker – man fick låna av honom - och Nordisk Familjebok."

Bokinnehavet bekräftas av bouppteckningen och värderades till 50 kr. Lennart Olofsson mindes också att när man kom in i huset kände man doften av piptobak, Hamiltons blandning. Enligt Ronny Serneström var väggarna i Oséens rum alldeles svarta av tobaksrök när de flyttade in och i bouppteckningen anges rökställ och lådor för tobaksvaror.

"Kunde ympa äppelträd och var den förste i byn som hade radio, den gick med batterier. Erik Karlsson brukade gå dit för att lyssna på nyheter-na," berättade Carl-Olof Johansson, mejeriet. Oséen var också den ende i byn som hade Dagens Nyheter och Carl-Olof gick dit för att läsa serierna när han var barn.

Oséen lär också ha haft en hel vägg med vapen, gamla pistoler med mässingsbeslag och mahognykolvar, som spreds vid auktionen efter hans död. Men i bouppteckningen nämns bara 1 st Browning-pistol till ett värde av 5 kr.

Flory Gate, Rösås, berättade att Linnea på Lilla Björka bytte till sig Gunnar Oséens tvättmedelskuponger under ransoneringstiden. Han brydde sig inte om sina kläder och hade ingen skjorta under kavajen. Håret

Gunnar Oséen när han studerade i Lund.

var oklippt. På den tiden klippte man sig i byn hos Bengt-Ivar och Thage G Petersons pappa och när Flory behövde klippas sa Elin Wägner till henne: "Du ser ut som Oséen."

Thage G Peterson nämner i sin bok att Oséen bar en lång svart överrock sommar som vinter. Den var smutsig och luktade illa.

Märta Schlecker, Fiskaregården, berättade att Gunnar Oséen tyckte om blommor och hjälpte henne med att samla till herbariet till skolan. När hon en gång rivit sig på taggtråd la Oséen på grodblad.

Bergs krönika nämner också att han var en stor blomstervän in i det sista. Då kraften svek och han ej orkade mer, viskade han fram: "Ge Flitiga Lisa mer vatten än de övriga växterna!"

Hyresgäster hos Oséen

När modern dog 1929 ärvde han fastigheten och för att klara sin ekonomi hyrde han ut tre av undervåningens fyra rum, övervåningen verkar aldrig ha använts. Det var bara rummet mot gatan som hade golv ilagt.

Erik och Ida Karlsson hyrde hos Oséen när de byggde sitt hus Haga, som stod klart 1929. Helmer Pettersson, som hade åkeri, bodde en period

Gunnar Oséen och Axel Svans dotter Marianne

Marita Persson och hennes bror Rolf leker i sandlhögen till höger om huset.

i två rum med sin moster Rika (Fredrika), som hushållade för honom.

Marita Persson bodde med sin familj, pappa Roland Johansson, som hade taxirörelse, mamma Alva och bröderna Rolf och Tommy (som föddes i Bergslund med hjälp av barnmorska från Rottne) från 1943, då hon föddes, till 1952 då hon var åtta år och hennes mamma dog av leukemi. Familjen hyrde tre av rummen i bottenvåningen och Oséen bodde i det som jag har som kök. Familjen Johansson sov alla fem i rummet bredvid (mitt vardagsrum) för mamma Alva ville att rummet bredvid köket (rummet i norr) skulle vara "fint".

Marita berättar att många var rädda för Oséen, men det var inte hon och bröderna. Han hade visserligen en barsk uppsyn och de hade respekt för honom men ibland var han barnvakt och då bjöd han på franskbröd, skuret i små fyrkanter, med smör och salt till kvällsmat. Oséen brukade titta till dem och lyfta på täcket för att kolla att de sov, sen gick han in till sig. Men de låtsades sova.

I rummet på vinden fanns ett instrument som enligt bouppteckningen var en taffel och som barnen gärna spelade på. Då kom Oséen uppför trappan och sa åt dem strängt att låta bli. Instrumenten undantogs från

arvet till Allmänna arvsfonden och donerades till Sveriges Radio. Men där är det ingen som vet vad som sedan hände. Efterforskningar visar att taffeln i alla fall inte finns i radions instrumentförråd.

Gunnar Oséen åt ofta middag hos familjen Johansson eller hos tant Ida Karlsson. Favoriträtter var ärtsoppa och kålsoppa. På julen brukade Roland och Alvar Karlsson städa hos Oséen och det gillade han inte. "Ursäkta, det är lite ostädad", brukade Oséen säga. De badade honom i samband med städningen eller tog med honom till bastun. Dit gick han inte frivilligt trots att han var med vid bildandet av Bergs Badhusförening u.p.a. 1944. Enligt andelsbevis hade Oséen en andel för 10 kronor. För övrigt var det inte så noga med hygien. Han gick alltid i samma kläder, gröna militärplagg och på sommaren hade han en rund halmhatt. Lakan i hans säng fanns det inte, minns Marita, men bouppteckningen tar upp "diverse slitet linne samt sämre sängkläder" till ett värde av 24 kr.

Han hade sitt rum i det som nu är mitt kök och det är där jag sitter och skriver om honom vid ett runt bord (men inte vid hans för det köpte Märtha Schleckers föräldrar vid auktionen). En skomakarlampa hängde över bordet och Marita berättar att lagret av tidningar och annan bråte nådde ända upp till lampan! Han slängde ingenting.

Gunnar Oséen dör

När Fiskaregården renoverades i juli 1959 grävde Karlsson vattenledning. Oséen stod och tittade på arbetet men snubblade och bröt benet. En bår anförskaffades och Erik och Gösta Karlsson bar hem honom. Därifrån for han med sjukbil till lasarettet men, enligt Bergs krönika 1960, "läkarna förmå ej hela vad brutet är" och Gunnar Oséen avled den 25 augusti. Enligt Märta Schlecker tålde han inte hygien på lasarettet! Begravningen skedde i Bergs kyrka och ett 60-tal ordsbor följde honom till graven.

Det som rörde mig efter samtalen med dem som var barn när Gunnar Oséen levde är hur byn tog hand om en fattig och originell människa, utan åthävor och utan att blanda in "det sociala", som han enligt krönikan 1959 "skyr som pesten". En låg liten natursten på kyrkogården minner fortfarande om familjen Oséen.

Gunnar Oséen saknade arvingar och hans kvarlåtenskap tillföll Allmänna arvsfonden. Bohaget såldes på auktion och fastigheten genom länsstyrelsen till skolstyrelsen i Lammhult för 8500 kronor.

*Familjen Serne-
ström i Berg 1971.
Maj, Lilly, Gunnar,
Camilla, Carina,
Birgitta*

Nya tider på Bergslund

Nya ägare till Bergslund blev Lilly f. Svensson (1925-2001) från Ljungslätt och Gunnar Serneström (1922-1998) från Lyckan, Bergs hergård. De gifte sig i Berg 1949. Till Bergslund flyttade de från Hagalund med tre barn: Maj f. 1949, Birgit f. 1951 och Ronny, f. 1953. Carina, f. 1963 och Camilla, f. 1969 föddes under tiden i Bergslund men då började de äldre syskonen flytta hemifrån. Halvsystern Eva f. 1945 kom ofta och hälsade på.

Maj, Ronny och Carina kom och hälsade på en eftermiddag i september 2018 och berättade om hur det var att växa upp i Bergslund. Det framgår att de hade en fin barndom trots att huset var kallt och omodernt och med dass bakom uthuset. Köket låg fortfarande i norra rummet och i hallen på baksidan av huset fanns in pump för att ta upp vatten ur källan under huset. Men oftast hämtade de vatten hos farmor och farfar i grannhuset Kyrkotorpet, kallat Holmdals.

Vi hade ju skogen nära, säger systrarna, och det var liv på fotbollsplan. Men man fick lära sig att veta hut och hjälpa till med arbetet med vatten

och ved. "Det värsta var att dra slipstenen till far", berättade Ronny, "hur trött man än blev fick man dra några varv till. Det bästa var att köra in hö hos farmor och farfar. Jag var bara 7 år när jag fick köra hästräfsan med Donke. Göra lite bus kunde man också." Ronny berättade om när de spelade hartsfiol hos Liljengren och han smög sig till rummet ovanför där de stod och hällde en hink vatten på dem.

Majs foton vittnar om en stor och sällskaplig familj och visar på fina trädgårdsland och planteringar på tomten. Ingenting av detta fanns kvar när

jag köpte Bergslund 1980. Den gamle handlaren Knut Aspmarker menade att det som gjorde att Lilly och Gunnar flyttade var att affären lades ner.

Vem som tog ner granhäcken som enligt utsago fanns på Gunnar Oséens tid vet vi inte och det är ett mysterium vem som planterade de numera stora syrenerna på framsidan av huset för de finns inte med på Serneströms foton.

My och Malin Gehrman på Bergslunds veranda

Flera hyresgäster i Bergslund

Traditionen av uthyrning av huset uppehölls under mitt ägarskap. Under en period när jag bodde i Afrika hyrde en kvinna men hon klagade över kylan, stickor i fötterna från brädgolven och den "osunda" källan under köksgolvet och blev inte så långvarig. Kenneth Gehrman bodde nästan ett år 1984-85 med familj och hund medan han byggde sitt hus i

Lädja. Min son Oskar huserade i huset 1987-89 medan han arbetade hos Lammhults och gick AMU-utbildning i Växjö. Under den tiden förföll trädgården totalt men ordningen i Oskars verkstad i ett av rummen imponerade storligen på grannen Knut Axmarker. Han och Inga förbarmade sig ibland över sonen och bjöd på middag.

Våren 1989 flyttade jag tillbaka till Sverige och in i Bergslund i förhoppning om arbete i trakten. Sonen hade fått jobb som finmekaniker i Uppsala. Efter ett år som medielärare på Kungsmadskolan lockade Stockholm med både ny man och jobb. Min 50-årsdag firade jag i sockenstugan i Berg. Sen dess har jag varit i Berg så mycket jag kunnat och snudd på halvtid sen jag gick i pension.

Varsamma åtgärder i huset

En del förändringar i huset har förstås skett i huset. 1981 ansöktes om byggnadslov med VA-installation. Kök från Ikea installerades i det som tidigare varit Oséens rum. Vindstrappan flyttades till bakre hallen och utrymmet under blev badrum med dusch, toalett och tvättmaskin, som renoverades 10 år senare. 1992 fick även vinden toalett och det lades golv över hela vinden. 2007 byttes bakre hallens stora och dåligt isolerade trädörr ut mot en glasörr, vilket gjorde att bakre hallen förvandlades från skräpkammare till ett litet rum. Glasdörren öppnas mot en stor altan med eftermiddags- och kvällssol, vilket gjorde att det är där vi tillbringar sommarkvällarna. Den dåligt isolerade ytterdörren med järnsmide från Torpsbruk och enkelt stuglås vill jag inte ersätta utan försöker isolera inifrån på vintern. Huset har målats om tre gånger, men alltid i en ljus vitgrå färg med mörkare knutar som verkar vara originalmålningen. När jag köpte huset var elektricitet billigt så jag satsade på direktel, som 2009 förstärktes med värmepumpinstallation. Men jag håller värmen även på vintern tack vare köksspis och rörspisar.

2008 revs dasset och en liten gäststuga, Glashuset kallat på grund av sina stora fönster, uppfördes av mina söner. Där har det varit konstgalleri tre gånger under Bergveckan. 2014 byggde jag också om boden och skiljde av veden från annan förvaring.

Tack vare min kärlek till Bergslund och det småländska landskapet och mitt engagemang i Elin Wägner-sällskapet och stiftelsen Elin Wagners Lilla Björka har jag kanske fått en viss hemortsrätt i Berg?

När hembygdsgården kom till Berg

av Torsten Persson

Att vår hembygdsgård kom till Berg blev resultatet av lyckliga omständigheter, generösa givare och en handlingskraftig styrelse. Gamla krönikor berättar om den inledningsvis mödosamma vägen dit.

Hembygdsföreningen bildades i maj 1943, på bland andra Elin Wägners initiativ. Förening var bildad, medlemmar strömmade till – men var skulle man hålla till? I tidiga krönikor kan man följa händelseutvecklingen.

Bergs krönika 1948: "...beslutade föreningen att ur kassan avsätta 500:- till en blivande hembygdsgård. Samtidigt beslutades om en hemställan till kommunen att för samma ändamål erhålla den s.k. Magasinsfonden på omkring 1500.- kr

Bergs krönika 1949: "...och styrelsen har ständigt undersökt de möjligheter som yppats för att få till stånd en egen hembygdsgård med hembygdssstuga. ...Kommunalstämman har också välvilligt ställt till hembygdsföreningens förfogande den s.k. Magasinskassan på kr 1844.24 för bestridande av kostnaderna för hembygdsgård."

Bergs krönika 1950: "Hembygdsföreningens strävan att anskaffa egen tomt för hembygdsgård har under året förverkligats. Godsägaren B. Skogström och hans fru Alma på Bergs herrgård har som gåva till hembygdsföreningen överlämnat ett vackert tomtområde litet nedanför kyrkan, omedelbart norr om gränsen till Elin Wägners Lilla Björka. Tomten består av gammal ängsmark med ståtliga ekar och hänförande utsikt. I omedelbar anslutning till den skänkta tomten har hembygdsföreningen för framtida utvecklingsmöjligheter, inköpt en mindre åker. Hela tomtområdet, som avstyckades den

3 okt, omfattar en areal av 5060 kvm.

Hembygdsföreningen har också som gåva fått mottaga av grosshandlaren Carl.F.Jonasson, Lamhult och trävaruhandlanden Gunnar Peterson, Lamhult, mangårdsbyggnaden till ¼ mantal Hult i Bergs socken. Stugan har tjänstgjort som bostadshus på den gamla släktgården i Hult. Den är byggd på 1850-talet av dåvarande ägaren Per Svensson"

Hembygdsgården på plats.

Rivningen av stugan i Hult påbörjades den 18 augusti och uppförande av stugan på hembygdstomten påbörjades den 14 sept. Transporten av virket skedde gratis av olika traktorägare och likaså för uppsättningen av väggarna har socknens olika byggmästare gjort var sitt dagsverke gratis.

Bergs krönika 1954: "Som en kuriositet kan omnämnas, att den förra året uppsatta mangårdsbyggnaden i hembygdsparken togs i bruk för första gången den 5 sept., då styrelsen där höll sammanträde och drack kaffe kokat i hembygdsstugans kök."

Och sedan dess har Hembygdsgården i Berg varit hembygdsföreningens fasta punkt, med sitt underbart natursköna läge."

Loftsboden

Men, som bekant finns det två byggnader till på området. Om den första kan *Bergs krönika 1956* berätta:

"Styrelsen har under året inköpt och låtit uppföra en loftsbod på hembygdsgården. Den är inköpt av hemmansägare Einar Tall, Vegby Långagård i Moheda socken. Några av styrelsens ledamöter for i bilar trettondedagen till Vegby för att bese och eventuellt köpa boden. Då delegaterna ansåg den mycket lämplig och priset också överkomligt, 450 kronor, träffades köpeavtal efter detta pris. Bodens revs i Vegby 1 juni och transporterades omedelbart till hembygdgården, där den uppfördes under sommaren av byggmästare John Svensson, Ljunghaga."

Foto från när hembygdsstugan revs 1953 från sin tidigare plats i Hult. Från vänster Anton Andersson och Erik Andersson, Hult, Einar Johansson och Gösta Henriksson, Lunden, John Svensson, Ljunghaga, Aron Johansson, Lunden, Karl Andersson Hult och Emil Johannesson, Lunden

Till sist kom sista byggnaden på plats:

Bergs krönika 1960: "...Tidigare har styrelsen haft på förslag att inköpa Gunnar Gyllenstens ladugård i Ugglehult, tillhörande fru Svea Östman, Ugglehult. Förhandlingar härom har förts vid olika tillfällen. Senast den 16 november var några av styrelsens ledamöter ute för att noggrant besiktiga denna ladugård och fann då, att ladugården skulle vara mycket lämplig för hembygdsgården både ifråga om storlek och byggnadsstil och ålder, omkring 150 år gammal. Man beslutade då samtidigt att sammanträffa med fru Östman för överläggning om inköp av ladugården, och vid denna överläggning inköptes ladugården till ett pris av 100 kronor."

Så blev det. Ladugården inköptes och flyttades till Berg. Bortsett från utedasset var då hembygdsgården komplett.

Nu sitter vi med facit i hand och vet hur hembygdsgården kom till: marken skänktes av en generös godsägare; själva hembygdsgården inköptes och skänktes till föreningen av två likaledes generösa handlare; ladugården köptes för 100 kronor och loftsboden för 450 kronor.

Det låter nästan för bra att för att vara sant. Men, som vi vet, det är sant.

Lädjas budkavel är ett finurligt föremål i trä som trots årtalet på locket antagligen är tillverkat runt 1870.

Budkavlen i Lädja

av Torsten Persson

Gammal tradition lever kvar en gång om året, i Lädja. Läser man Vilhem Mobergs Rid i natt får man budkavlen i sitt sammanhang, som ett av den tidens sociala media. Den bevarade budkavlen i Lädja kan berätta sin historia.

Den är fortfarande i bruk, budkavlen i Lädja. Det var det årets ålderman som ansvarade för att budkavlen sändes runt i Lädja by. Nu för tiden är användandet fridsamt – nu skickas den för att buda till det traditionella årliga åldermansgillet.

Våra tiders barn har kanske aldrig hört talas om "en budkavle". En gång i tiden var den på allvar. I Wikipedia kan man läsa: "Budkavle eller budkavel är orden för ett litet föremål, ofta av trä, som innehöll ett skriftligt meddelande och bars från person till person, ofta i språngmarsch eller under ritt från gård till gård, vilket kunde ske både natt och dag. Meddelandet kunde till exempel vara en kallelse till en bystämma eller ett upprop för att få manskap samlat till något särskilt ändamål. Avsikten kunde också vara att mobilisera folk inför ett krig.

Böter var stadgade för den som nedlade eller slarvade bort en budkavle. I Västergötland förekom under 1500-talet att när fienden brutit in i landet, utskickades budkavlar som var svedda i ena änden och hade ett snöre fäst i den andra, vilket innebar att den som underlät att befordra en sådan skulle hängas och hans gård och hus brännas.”

Hantverk från Trulsagården

Men åter till budkavlen i Lädja. Den är exakt 21,5 cm lång och som syns på bilderna sitter det mycket riktigt ett lädersnöre i handtaget – det ser rejält gammalt ut. Kavlen är urgröpt i mitten och där finns ett hålrum med plats för att lägga ett meddelande. Där finns ett lock som kan skjutas över hålet, och det locket har mycket att berätta.

Först och främst luras det. Det står nämligen med stora siffror ”1826” och det kan kanske vara rätt vad gäller locket. Men nu råkar vi veta vem som tillverkade själva kavlen, och det var Sara Karlsson i Trulsagårdens morfars far. Han hette Johan Magnusson. Det var en händig man, vet Sara att berätta, som byggde både smedjan vid Trulsagården 1876 och den praktfulla jordkällaren, också vid Trulsagården 1880. Han brukade alltid sätta sina initialer på det han tillverkat, och mycket riktigt står det tydligt, på två ställen på kavlen ”IMS”. Man kan förmoda att budkavlen tillverkades någon gång på 1870-talet.

Dubbelt syfte

Locket är intressant men rätt illa medfaret. Förklaringen är troligen enkel: på praktiskt småländskt manér använde man kavlen både till att skicka meddelande med men också som ordförandeklubba. Så kanske det är så, att locket suttit på en tidigare kavle som gått sönder men återanvänts till den nya. Locket är lagat med skruvar och, som sagt, ser medtaget ut. Men locket reparerades av Henrik i Trulsagården både 1963 och 1974.

Det är fullklottrat på baksidan med initialer och årtal – många av dem svåra att tyda. ”1875” är det tidigaste som går att tydas och ”HJ 1974” – det senaste. Det står för Henrik Johannesson.

Den riktigt lokalkunnige kan sätta sig att identifiera alla initialer som skrivits och ristats i locket. ”HJ” skrev in sig 1965 och 1974; ”OPAS” 1877; ”RS” 1870, och andra är svårtydda.

Budkavlar har använts av många folk i världen och haft olika form och utseende. Så budkavlen i Lädja är Smålands bidrag till en internationell sed.

Det här är den så kallade "översvämningen"

Vattenflöde i rampljuset

av Torsten Persson

En liten berättelse om hur pass trovärdiga media kan visa sig vara när man sitter med facit själv. Inte mycket rätt i det mediainslaget!

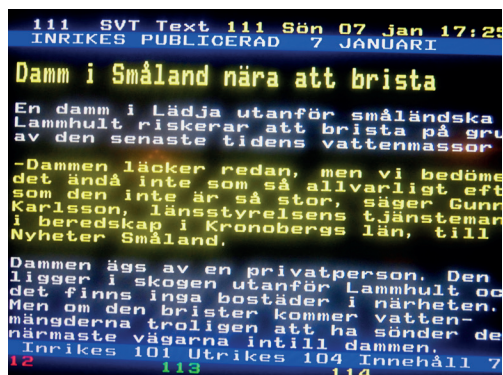
Under några timmar på kvällen 7 januari 2018 var Berg i händelsernas centrum i Sverige. Om man kollade senaste nytt på text-TV så fann man på sida 111 en oväntad rubrik: "Damm i Småland nära att brista". Det lät ju intressant men riktigt uppseendeväckande blev fortsättningen: "En damm i Lädja utanför småländska Lammhult riskerar att brista på grund av den senaste tidens vattenmassor."

Bor man i Lädja och tror sig känna byn och omgivningen rätt väl så hajar man till: "Damm? Vilken damm? Har vi bott här i 45 år och missat

dammen?” Man funderar – det enda dammaktiga, och den är väl inte en damm, är ju den lilla, men rätt imponerande forsen där den gamla kvarnen ligger, bakom sågen.

Till slut kommer vi fram till att den enda damm som vi känner, den ligger inte i Lädja utan vid resterna av Ingelstorp's kvarn och det är ju i Berg, vid vägen till Tolg.

”Dammen läcker redan, men vi bedömer det ändå inte så allvarligt, eftersom den inte är så stor”, säger tjänstemannen på länsstyrelsen. ”..det finns inga bostäder i närheten... men om den brister kommer vattenmängderna troligen att ha sönder de närmaste vägarna intill dammen.”

Spännande nyhet på text-tv den 7 januari.

Inspektion på plats

På förmiddagen nästa dag åkte vi för att inspektera den förväntade förödelser. Vid platsen fanns utryckningsstyrkan – en stor tankbil och två man, av vilka den ene kröp runt i diket vid utloppet från en vägtrumma. Den var sönder och igensatt men nu upprepansad, och trasiga bitar låg runt omkring. Vatten porlade rätt fridfullt i en 2–3 decimeter bred fåra och så var det med det.

Men visst – det var bra tryck i de andra två utloppen och vattenståndet var högt i dammen men hade drygt tre decimeter upp till kanten. ”Det har redan sjunkit tjugo centimeter”, sade den ene av männen, som var från Notteryd. Sedan åkte de hem, efter avslutat arbete.

Så var det med översvämningen som inte var i Lädja, utan i Ingelstorp. Och ett hus låg mindre än 100 meter från platsen, men på rätt sida, så att säga. Och ”.. vattenmängderna ha sönder de närmaste vägarna”. Där finns bara en väg.

”Never kill a story”, lär journalister säga, det vill säga ”förstör inte en bra historia.” Det är inte meningen utan bara att tala om hur det egentligen var.

Väder och natur 2018

av Erik Andersson

Erik Andersson i Hult har följt vädrets och naturens växlingar under ett år som präglats av extrem värme och torka under sommaren.

Januari

En ostadig och mestadels mild vintermånad. De två första dygnen inleddes med över 20 mm regn med snöinslag. Sedan var det barmark fram till den 15:e med blåst. Kring månadens mitt snöoväder med 14 cm snö och blåst, Därefter en vecka med litet stabilare väder och 11 minusgrader. Den 24:e stark blåst igen, men dagen efter var snön borta fram till månadens slut. Isarna var svaga hela tiden. 74 mm nederbörd i smält form.

Februari

En stadig och fin vintermånad. All nederbörd föll som snö, i början som enstaka centimetrar. Snödjupet var därmed vid månadens slut omkr. 25 cm.. Minusgrader även dagtid. Kallaste dagen var 28:e med 16 minusgrader. Kallt och stadigt väder i hela landet, som mest ner till 40 minusgrader och två meters snödjup i fjälltrakterna. Från Vasaloppet klagades över för mycket snö.

Mesar och andra vinterfåglar besökte matställena flitigt, men även gråsiskor. Alkottarnas speciella fåglar uppträdde under säsongen. Vid ett tillfälle i flockar på flera 100 individer. Nederbörd 29 mm.

Mars

Kall inledning i hela Nord-Europa. Här har vi omkr 25 centimeter i snödjup. Under de första veckorna fortsatt rätt kallt, med mycket blåst och snöfall med igendrivna vägar nästan dagligen. Veckan efter den 15:e blev vinterns kallaste med mellan 10 och 15 minusgrader. Tiden kring den 25:e, då sommartiden begynte, fick vi rätt solvarma dagar. Naturen började vakna till liv, fåglarna sjöngo, stora gåsflocker drog mot norr, stare och bofink anlände trots fullt snötäcke.

Isarnas tjocklek låg på omkr 27 cm och snödjupet på 15 vid månadens slut. Sammanlagd nederbörd endast 31 mm.

April

De tre första dygnen ännu kalla och vintriga, men därefter kom vårvärmen dag för dag. Inom en vecka hade vi maxtemperaturer på 18–19 grader. På endast några få dagar var snön borta – nu händer allt på en gång. Blåsippor lyser i skogsbrynen, krokus och snödroppar pryder gräsmattorna, bin surrar i sälgens blommor, trast och ringduvor sjunger i skogsdunklet medan tranan ropar ut vårfanfarer över fälten.

Sparsamt lite regn, bara 8 mm föll första veckan, i övrigt mycket torrt, vårbruket kom därför igång rätt tidigt. Den 20:e drog en varm luftström upp från Spanien med 24 plusgrader. I Mellan-Sverige befarades översvämningar den närmaste tiden på grund av stora snödjup. Resterande regn sparades till Valborgskvällen tillsammans med både åska och blåst.

Den samlade nederbörden blev 25 mm.

Maj

Kring månadsskiftet kom välbehövligt regn, samt ytterligare några åskskurar den 11 och 12 maj. Ingen anade väl då att detta blev nederbördskvoten för drygt en månad framåt. Efter en vecka kom sommarvärmen med konstanta temperaturer mellan 23 och 28 grader och det varade hela månaden. Växtligheten var enorm så länge fukten var kvar i jorden. Vid månadsskiftet var grönskan utslagen. Vallarna stod fina trots liten nederbörd. Vårsäden kom upp inom 5–6 dagar.

Förtjusande fågelsång tills långt in på natten. Det är länge sedan vi hade en så varm och regnfattig majmånad.. En del mindre vanliga fågelarter ses eller hörs ibland. Den 17: attackerade några tornfalkar ett skatbo i trädgården, värdfåglarna försvann bort för gott. Den numera rätt sällsynta sånglärkan bjöd på skönsång under flera dagar. Ett järppar har setts vid Hulta klint flera gånger. Ett kattugglepar har ropat en tid.

I slutet av månaden började vallarna ensileras, mycket bra skörd trots lite nederbörd, fast torkan börjar slå till här och var. Bevattning i trädgården har börjat. Endast 12 mm regn. Sen SMHI startade på 1700-talet den torraste och varmaste maj som uppmätts.

Juni

Den 11 juni avslutades ett månadslångt högtryck utan något regn, oftast temperaturer över 25 grader. Vattnet sinar i alla bäckar, bönderna har uppställda vattentankar till djuren. Mellan 11-22 juni en svalare pe-

En torr och varm vår skyndade på växtligheten. Vy från Bråt.

Vårarbetet i jordbruket startade relativt tidigt. Första vallskörden blev också ovanligt tidig.

Författarens barnbarn Klara bland vårens vitsippor.

riod med litet regn emellanåt och fem blåsdagar i följd. Vårsäden är kort, har nyss gått i ax, men förhållandevis rätt bra. Gräsmattorna är brända på många håll och behöver sällan klippas. Har vattnat trädgården hela månaden. Tar rinnande sjövattnen till bevattning både där och till djuren varje dag.

Den 28:e årets varmaste dag med 30 plusgrader. Svalorna gillar denna varma sommar med sina sagolika kvällar, trots avsaknaden av både knott och mygg. Bara 18 mm nederbörd föll.

Juli

Det vi minns mest från 2018 var nog den torra och varma julimånaden då maxtemperaturen konstant låg omkring 24 – 31 plusgrader. Men inte nog med detta, också den varmaste på de 236 år som SMHI fört sin statistik. Den månadslånga värmeböljan hade bara tre svalkande regn-avbrott, den 9:e, 19:e samt 29:e. På eftermiddagen den 9:e drog intensiva stormbyar över bygden, med både regn, hagel och åska. Skyfall med regn skvalade fram, blandat med hagel, ackompanjerat med täta åskknallar, stundtals en blixtnär 10:e sekund. Jag satt på verandan formligen förstummad av det vackra skådespelet.

Regnmängden var mycket lokal som ofta är fallet. Här i Hult kom 57 mm medan Tolg fick omkr 90 mm, och enligt rykte, byarna kring Alvesta endast små mängder. Som brukligt är i värmeböljors spår följer förtorkade gräsmattor, dålig vallväxt och sinade betesmarker, tomma bäckar och vattenbrist. Många bönder började tänka på avslaktning men då uppstod ett nytt problem. Som svar fick man då "ett halvårs väntetid".

Men nöden har ingen lag, ta bara fram stolpar, tråd och spett och ut och stängsla in gamla skogsbeten för att täcka betesbehovet. Sagt och gjort, många bönder fick göra så. Även vattenförsörjningen till djuren blev ständigt plåga under denna sommar.

I torkans och åskans spår följde efterhand skogsbränderna. Bergs socken blev inte i större utsträckning drabbad av dessa. Alla landskap blev dock hemsökta. Det blev till sist fem i norra Sverige som fick känna av de stora katastroferna. I radiorapporten hette det som exempel den 26 juli, "Idag brinner 25 tusen hektar". En annan rapport lød t ex "70 brandplatser idag". Eftersom bränderna var så omfattande räckte inte den svenska beredskapen. Man började låna in helikoptrar från Norge, senare riktiga brandflyg från Polen, Tyskland och Italien.

Redan i mitten av månaden gulnade många lövträd på torra utsatta

platser. För att inte dö och vissna faller lövträden sina löv. 17 av SMHI:s stationer i landet rapporterade någon gång så kallad "tropisk natt", med nattetemperatur ej understigande 20 plusgrader. Berg hade en sådan natt den 25:e. Trots bara fyra regndagar föll 70 mm i Hult.

Augusti

Värmeböljan fortsatte drygt en vecka in i augusti. Den 8:e mätte månaden sin varmaste dag med 31,5 gr. Eftermiddagen var olidligt varm med kraftiga vindar. Under halvannan timmes tid drog århundradets värsta väder över. De svarta hotfulla molnen i söder drog sakta mot norr, hela himlen flammade. Enligt SMHI rörde det sig om 3 000–4 000 urladdningar. I medeltal en eller två blixtar varannan sekund. Hela himlen var stundtals som ett enda stort nätverk av blixtar, ändå verkade centrum ligga öster om oss. Ett välkommet regn kom sedan med 22 mm. Efter den 9:e mer normal sensommartemperatur. Ett par dagar senare åter åska med 11 mm regn. En expert på väder har flugit över Skåne under sista veckan. Stora områden som brukar vara gröna så här års är bruna av torkan, de liknar Sahara på stora områden (alltså enligt en expert). Bränderna i Norrland har lugnat ner sig, det har kommit häftiga regn den sista veckan. Släckningsflygen har åkt hem, normalt med regn har däremot södra Sverige fått. Den 30:e ett sista regn på 28 mm.

Radions brandvarningar gäller numera bara ostkusten från Blekinge till Stockholmstrakten. Nu har vallar och trädjordar börjat grönska igen, den svaga 2:a skörden har utgått till bete. Mycket vårsäd har pressats till foder. Vinbär och äppelskörden rätt god, även trattkantareller som vanliga år..

Trots en torr och lång sommar kom regnet till sist med 105 mm.

September

Första veckan rätt sommarvarm. Betet är bra, fast de flesta bäckar är torra och sjöarna mycket låga. Trots att dalierna vattnats hela sommaren nästan varje dag har de inte börjat blomma än. Bara en högväxt sort har gett riklig blomning. De andra har bara gett bara blad. Förklara detta! Under månadens sista hälft svalt och regnigt mestadels blåst. Den 21:e höstens första nattfrost med 2 minusgrader på sina håll, dalierna blev svarta, efter flera månaders vattning och arbete dålig blomning.

Tranorna hade sin första stora flyttning den 23:e, även en del vråkar ses. Kylan har väl invaderat Norrland nu. Regnmängden i månaden blev 39 mm.

Oktober

Inledningsvis litet regn första veckan och omkring 10 plusgrader. Asp, rönn och lönn får ovanligt röda löv denna höst, beror väl på starkt solsken i sommar. En härlig Brittsommar började den 8:e och två veckor framåt och bjöd på sprakande färger. Den 19:e höstens första frost. Efter den hårda blåsten den 22:a avlövdades träden på några få dagar. Betet var grönt och fräscht länge, så ungdjuren kunde gå ute ännu en vecka. Ett hastigt omslag till både regn och snö kom den 26:e med 11 mm. Ungdjuren kunde ändå vara ute ty en varm front på över 10 plusgrader kom in från söder.

Regnet under okt blev 54 mm.

November

Först en titt på vädret i norra och västra Europa. För närvarande är vårt väder ganska mildt. I Norrland flera decimeter snö och tidvis ganska kallt. I Tyskland råder sommarväder mellan 20-25 plusgrader. Södra Frankrike 40 cm snö i förra veckan. I Berg hade de gångna två veckorna maxtemperatur på nästan konstant 8 plusgrader. Ingen direkt nederbörd, bara dimma nästan varje dag. Vidare lugnt och solfattigt.

Det fuktiga vädret har gynnat trattkantareller. Sista veckan den 28:e stark nattfrost med 11 minusgrader. Det medförde också fin klaris på sjöarna. Därefter stark nattblåst Sen underkylt regn på tjälad mark och nollgradigt – som krydda på allt dessutom 3 cm snö. Tala om förrädiskt väglag! Jag minns inte så hala vägar sen mitten av 1980-talet. Sjöar och bäckar ovanligt låga, så ock grundvattnet.

Bara 18 mm regn under nov.

December

En trist och solfattig månad. De första veckorna mildt med plusgrader och regn de flesta dagar. Under veckan före jul litet pudersnö ibland. Några dagar föll 3-4 cm snö som blev liggande över helgen. Dagarna kring julhelgen soliga och rätt kalla nätter. I övrigt har vädret växlat mellan minus och plus. Barmarken har väl dominerat

Under julmånaden föll 49 mm regn.

Nederbörd 2018

jan.	74 mm
febr	29 mm
mars	31 mm
april	25 mm
maj	12 mm
juni	18 mm
juli	70 mm
aug.	105 mm
sept	39 mm
okt	54 mm
nov	18 mm
dec	49 mm

524 mm

(Nederbörden
2017 var 765 mm)

Den här väderkartan var en vanlig syn under hela juli. Mycket blev nedbränt medan andra växter klarade torkan. Det blev rikliga skördar av vinbär och äpplen i trädgården.

Efter en mild och grön höst kom det ändå lite vinter strax före jul, till glädje för Klara och Edvin

Några dagar senare var det lika grönt igen. Bilden från juldagen.

Hänt i Berg

Händelser i Berg under 2018, i stort och smått.

Januari

6 januari. Traditionell trettondagsjakt i Bråth/ Bjursjö/ Slätthult. Stort antal grisar i rörelse och tre skjuts.

7 januari. En ståtlig havsörn på låg höjd observeras mellan Boanäs och Grönelid.

9 januari. Medial uppståndelse på osäker grund över vattennivåerna vid Ingelstorps kvarn. Se artikel..

14 januari. Julen dansas traditionsenligt ut på kyrkbacken i Berg. Tomtebesök och godispåsar är förstås populärt.

16 januari. Älgkalv körs på i höjd med den norra trafikameran i Bredhult. Kalven avlivs på platsen vid halv sex på kvällen av eftersöksjägare. Några timmar senare förorsakar den kvarvarande kon trafikincident med kraftig inbromsning som följd. Kon klarar sig.

21 januari. Per Fogelström observerar två uttrar under en halvtimmes tid på Ingelstorps kvarndamm. Se artikel.

Februari

4 februari. Bergs älgskötselområde sammanfattar älgjakten vid sammanträde i bygdegården. Säsongens avskjutning blev tio tjurar, sju kor och 22 kalvar.

11 februari. Regionteatern ger pjäsen "Föregångerskan" i bygdegården. Aktrisen Catherine Westling är lysande i sin tolkning av kvinnorättskampen Gulli Petrini. Arrangören Stiftelsen Elin Wägners Lilla Björka gläds åt att nära femtio personer ser föreställningen.

15 februari. På sockenrådets inbjudan besökte representanter från Växjö kommun, Region Kronoberg och Trafikverket vår bygd för en trafikdag med fokus på de oskyddade trafikanterna. Makthavarna fick på plats se bland annat busshållplatserna i Slätthult och Bredhult. Representanter för bygden medverkade och en skrivelse lämnades över.

20 februari. Bergs rödakorskrets sammanfattar det gångna årets verksamhet vid sitt årsmöte i bygdegården. Som ordförande fungerar vice ordföranden Inger Skogström.

Valborgselden vid hembygdsgården.

Skådespelaren Catherine Westling som spelar Gulli Petrini i Föregångerskan och Birgitta Hansson.

22 februari. Bergs skytteförening avhåller sitt årsmöte i Bergs bygddegård. Föreningen har stabil ekonomi och kan glädja sig åt ett omfattande ungdomsarbete underledning av föreningens ordförande Göran Pehrsson. Han omväljs vid årsmötet.

Mars

1 mars. Lammhults församling avhåller sitt månatliga församlingsrådssammanträde i Bergs kyrka. Möbleringen av kyrkorummets bakre del visar sig fungera synnerligen väl för den formen av tilldragelser.

6 mars. Ledamöter från Berg i församlingsrådet deltar i Växjö pastorats utbildning i hanterin-

gen av den nya kyrkohandboken i Öjaby församlingshem i närvaro av domprosten Thomas Pettersson.

22 mars. Barnbokcirkel på Lilla Björka på initiativ av Birgitta Hansson och Kerstin Danielsson.

25 mars. Hembygdsföreningen håller årsmöte. Niklas Stangenberg berättade och visade bilder från ett timringsprojekt som pågår på sågen i Lädja där man återuppför en kvarnbyggnad.

I slutet av mars drabbar en stöldturné herrgården, Söreskog och Lädja. Tjuvarna synes främst ha varit på jakt efter motorredskap som röjsågar, motorsågar och gräsklippare.

April

6 april. Regionteatern ger pjäsen Bibliotekarien för full salong i Bergs bygdegård. Sjuttio personer undfågnas med skönspelad samhällskritisk teater. Efter avslutad föreställning trakterades publiken med en närande grönsakssoppa och kostligt bröd.

22 april. Komminister Harald Gustafsson håller en uppskattad söndagsmässa i Bergs kyrka för ett 25-tal personer. Efter mässan utspisar församlingsrådet besökarna med kaffe under orgelläktaren.

30 april. Sedvanligt valborgsfirande i hembygdsgården med Stephanie Tiedt, Lädja, som vårtalare. Valborgselden glädde speciellt de yngre besökarna.

Maj

2 maj. Start för fotbollsträningen för hela familjen på fotbollsplanen i Berg

12 maj. Bryggiläggning i Lädjasjön efter badplatsföreningens idoga arbete att få anläggningen i skick.

Juni

3 juni. Pastoralchef Lars-Gunnar Selinder avtackar komminister Annica Stacke vid högmässa i Bergs kyrka i närvaro av ett trettioal kyrkobesökare.

Juni. Lodjur observeras i Ernatorp av trovärdig person.

Rävunge dränker sig i ett vattenkar i Lädja.

30 juni. Bergveckan drar igång i osedvanligt varmt sommarväder. Helgbesöken under veckan var av normal omfattning medan det i veckorna var färre besökare än andra år. Värmen spelade sannolikt in.

Sommarens utställning på Lilla Björka öppnar. Det är målningar av

Gräsbrand i norra Lädja den 9 juli.

Midsommarfirande vid Lädja badplats.

Workshop i MAZarts ateljé under Bergveckan.

Sven Ljungberg på temat kvinnor, fred och miljö.

Juli

4 juli. En hundrahövdad publik åhörde musikerna Sara och Mats Ericson i hembygdsgårdens trädgård. Ett lyckat evenemang som blivit tradition i Bergveckan.

5 juli. Den nybildade ALBA-kören under ledning av församlingsmusiker Charlotte Forsberg gav Musik i sommarkväll för en talrik publik i Bergs kyrka. En kort andakt hölls av församlingens präst Tobias Stark.

9 juli. Gräsbrand i norra Lädja efter antändning av en traktortransport av hö. Ett halvt tunnland brinner av innan räddningstjänsten får bukt med elden. En eloge till räddningspersonalen för deras professionella insats. Ett kraftigt regn slutför eftersläckningen.

11 juli. Förutvarande riksdagens talman Thage G Peterson håller ett uppskattat anförande om Elin Wägner inför ett fullsatt kyrkstall på Lilla Björka.

20 juli. Slåttergille i hembygdsgården med cirka 35 "dagsverkare" med liar och räfsor. Spel av fyra spelemän förgyllde tillställningen som på sedvanligt sätt avslutades med slåttergröt. Skörden överläts till en Lädjabonde med behov av foder i torkan.

29 juli Besök från Australien på Lilla Björka och i hembygdsgården. 26 litteraturintresserade personer på rundresa i Sverige för att besöka platser med litterär anstrykning förde dem till Berg och Elin Wägner. Efter sakkunnig visning av LillaBjörka och kostlig spis i hembygdsgården fortsatte sällskapet till Kurt Wallanders Ystad.

Augusti

8 augusti. Miljöpartisten Birger Schlaug orerar på LillaBjörka över Elin Wägner och hennes roll som miljökämpe. Fyrtio åhörare.

10 augusti. LillaBjörkas kyrkstall har utvecklats till en veritabel samlingsplats. För fullsatt hus gav stråkkvartetten Sexton stråkar en uppskattad konsert under rubriken Livet är ett äventyr. En blandning av musik och diktläsning skänkte variation åt evenemanget.

12 augusti. Friluftsgudstjänst på Gamla kyrkplatsen under ledning av prästen Lennart Johnsson och flöjtisten Sofia Dahlén. Ett tjugotal personer deltog.

24 augusti. Modern kammarmusik framförs i logen på Galleri Söreskog. Ett uppmärksammat evenemang som stundtals förundrade ett femtiotal

Birgitta Hansson visar klänning och tyg i Maria Ahl Zaniers mönster.

Ingvor Lundqvist visade sina smycken gjorda med tekniken glasfusing.

Sy-lan i Bergs bygdegård har blivit ett populärt evenemang. Här sys dygnet runt.

Modern kammarmusik i rustik miljö. Ett uppmärksammat evenemang i Söreskog.

Återskapade kyrkokören i Aneboda, Lamhult, Berg och Asa – ALBA.

åhörare.

25 augusti. Hembygdsföreningen bjöd in till rotevandring i Hjulatorp, ett mycket välbesökt evenemang.

September

9 september Val hålls i Sverige. Bergs bygdegård är centrum för en valkrets omfattande Berg och Tolg. Valutfallet till riksdagen blev SD 19,9%, C 17,7%, S 17,4%, M 16%, V 8,9%, KD 8,9%, MP 5,3%, L 4,7%. 1,1% tillföll övriga partier.

22 september: Bergs scoutkår

firar 70 år med scoutliga aktiviteter, festmiddag och lägerbål.

23 september. Lammhults församling arrangerar seniordag med högmässa i Aneboda kyrka och måltid i Bergs bygdegård. Ett 90-tal personer deltar.

23 och 24 september. Nära ett tusental tranor passerar bygden på väg söderut.

Oktober

13 oktober. Välbesökt "fnnisage" på Lilla Björka när Rüdiger Tillman visar sina välgjorda tuschteckningar av småländsk skog.

14 oktober. Fem ungdomar får stipendium ur stiftelsen Torsten och Maria Magnussons stipendiefond. Från Berg får brandmansstudenten Adam Gustafsson från Hjulatorp stipendium.

28 oktober. Sockenstämma i Berg, med föreningsmingel och underhållning med Mats Ericsson & co. Björn Einvall utsågs till Årets Bergbo för sitt arbete med bredbandet. 15-åriga Ellen Skogström, lovande ryttare, fick ett hedersomnämmande.

30 oktober. Garagebrand i Bråth. Räddningstjänsten gör en heroisk insats och förhindrar att bostadshuset också fattar eld.

November

1 november. Fritidsgårdarna i Växjö kommun ordnar skräckkväll för kommunens högstadiееlever under namnet "När Lammhult tystnar". I år förlades evenemanget till Lädjatrakten som genljöds av skräcktjut.

2 november. Andakt i Bergs kyrka genom pastoralchef Lars Gunnar Selinder inleder allahelgonahelgen.

9 november. Tjechovs Frieriet spelas upp i Bergs bygdegård av Panik-teatern.

December

8 december. Storjakt på vildsvin över hela Bergs älgskötselområde. Inom Bergs distrikt sköts minst fem vildsvin.

Bergs Röda Korskrets ordnade traditionell Luciafest i Bygdegården med ett stort antal deltagare

15 december. Evert Karlsson och Torsten Persson, båda Lädja, medverkade i Växjö Manskörs uppskattade julkonsert i Aneboda kyrka

24 december. Välbesökt julandakt i Lädja missionshus. Diakonen Torsten Tiedt officierade.

Ellen på
hästen
Aramis vid
terräng-
provet på
NM i Ypäjä.

Framgångsrikt år för Ellen

15-åriga Ellen Skogström har haft ett framgångsrikt år tillsammans med sin häst Aramis. De tävlar i fälttävlan vilket innebär att man rider dressyr, hoppning och fältritt.

Den 8-9 juni var det SM och tävlingen hölls på Strömsholm. Denna tävling vann Ellen och Aramis. Den 17 – 19/8 deltog de i NM (Nordisk/ Baltiska Mästerskapet). Här kom ekipaget trea individuellt och tvåa i lag.

Den 17/11 erhöll Ellen och Aramis pris för "Årets främsta ekipage inom ponnyfälttävlan" från Svenska Ridsportförbundet. Den 29/11 tilldelades Ellen stipendiet "Årets kommande stjärna inom ponnyfälttävlan" från Petrus Kastenmans minnesfond på Friends Arena. Precis efter nyår utsågs hon till "Årets idrottsöverraskning" av Radio Kronoberg.

Magnussonska stipendiet 2018

Årets stipendiater från vänster::Adam Gustafsson, Dennis Gustafsson, Johan Pettersson, Matilda Roos, och Annie Engdahl.

Den 14 oktober 2018 delade Stiftelsen Torsten och Maria Magnussons minnesfond ut 100 000 kronor till ungdomar som studerar efter gymnasiet. Stiftaren Inge Magnussons far växte upp i Aneboda socken och hade en stark känsla för sin hembygd. Efter föräldrarnas bortgång närde sonen Inge tanken att hedra sina föräldrar genom att till en stiftelse överföra ett kapital för att stödja ungdomars utbildning.

Stiftelsen registrerades år 2007 och uppdraget att förvalta kapitalet gavs till dåvarande Bergs församling inom Aneboda pastorat. Årligen utdelas fem stipendier på vardera 20 000 kronor till ungdomar från Aneboda, Asa och Bergs distrikt för att bisträcka dem i deras eftergymnasiala studier. Vidare finns ett belopp årligen avsatt för diakonala stödinsatser. De utdelade beloppen är avkastningen av stiftelsekapitalet.

2018 delades stipendiet ut för elfte gången. Det innebär att 55 ungdomar delat på totalt över en miljon kronor, pengar som kunnat stötta dem under deras studier

Vid årets utdelning i Asa kyrka överlämnar stiftelsen stipendier till Adam Gustafsson, Dennis Gustafsson, Matilda Roos, Johan Pettersson och Annie Engdahl. Efter utdelningen bjöds stipendiater och anhöriga på buffé i Fraggahults bygdegård.

Personnotiser 2018

Uppgifterna hämtade från Skatteverket och Svenska kyrkans kyrkogårds- och fastighetsförvaltning

Födda:

Celeste Amelie Pizzeghello Johansson, dotter till Ulrika Johansson Pizzeghello och Andres Pizzeghello, Geboda, född den 8 september.

Uno Ahlander, son till Emma och Josef Ahlander, Rösås Äspenäs, född den 8 december.

Döda:

9 februari: Rut Jenny Ingeborg Lund, Lädja Björkhaga, född den 16 april 1922.

Personer från andra församlingar som gravsatts i Berg 2018

Mona Persson, Växjö, född 21 februari 1934, död 8 juni 2018.

Befolkningssiffra

Bergs distrikt hade enligt SCB vid årsskiftet 2018–2019 463 invånare, varav 241 män och 222 kvinnor. Äldsta manliga invånare var Sivert Karlsson, Bråt, född den 2 maj 1927. Äldsta kvinnliga invånare var Inga-Maj Rohlin, Grönelid, född den 6 augusti 1919.

Sålda fastigheter 2018

Lädja 1:22. Säljare: Jan och Åsa Hennberg. Köpare: Karin Annika Fanger och Carl Håkan Fanger. Pris: 1 700 000 kronor.

Lädja 6:20. Säljare: Gunvor Linnea Lund och Rolf Lund. Köpare: Lisa Palm och Håkan Edander. Pris 450 000 kronor.

Berg 4:4. Säljare: Mark Hamilton och Eva Hansson. Köpare: Sofia Tornberg och Martin Nordmark. Pris: 3 000 000 kronor

Bergs-Söreskog 1:8. Säljare Mats Lundgren och Marie Engdahl. Köpare Mats Lundgren. Bodelning.

Lädja 4:2. Säljare Oskar Lindfors och Sofia Asplund. Köpare: Oskar Lindfors. Bodelning.

Innehåll

Verksamhetsberättelse 2018	1
Oönskade växter i vår närhet av Lars Andersson	5
Uttern tillbaka i Berg av Per Fogelström	12
Elin och hembygdsföreningen av Solveig Hammarbäck	22
Minnen från Ernatorp av Sven Johansson	22
Bergslund – ett hus och dess invånare av Marianne Enge Swartz	29
När hembygdsgården kom till Berg av Torsten Persson	40
Budkavlen i Lädja av Torsten Persson	43
Vattenflöde i rampluset av Torsten Persson	45
Väder och natur 2018 av Erik Andersson	47
Hänt i Berg 2017	54
Magnussonstipendiet	63
Personnotiser	64
Sålda fastigheter	64

Pris: 75 kr

ISSN 0281-912

Krönikan ges ut av Bergs hembygdsförening
Föreningens bg: 394-8247

Krönikan tillhandahålles genom:

Bengt Göransson
Lädja Trulsagård 3
360 30 Lammhult
tel: 0472-750 27,
070-5477954

Rolf Svahn
Härlöv Skräddaregård 4
342 92 Alvesta
tel: 0472-420 92

Alla årgångar av krönikan
från 1944 och framåt finns
att köpa.

De tre senaste till åsatt pris
och tidigare årgångar för
20 kr.

Hela upplagan från 1944
för 800 kr.